

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
Majandusteaduskond
Majandusanalüüsi ja rahanduse instituut

Triin Idnurm

**VASTUTUSTUNDLIKU LAENAMISE PÕHIMÕTETE
JÄRGIMINE TARBIJAKREDIIDLEPINGUTE SÕLMIMISEL
EESTI PANKADES**

Bakalaureusetöö

Õppekava TABB02/09, peeriala Ärerahandus

Juhendaja Ilzija Ahmet, PhD

Tallinn 2020

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja
Olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud
teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele,
ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks.
Töö pikkuseks on 6051 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Triin Idnurm

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 105365TABB

Üliõpilase e-posti aadress: triin.idnurm@hotmail.ee

Juhendaja: IlziJa Ahmet, PhD

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:.....

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	5
LÜHENDITE LOETELU	6
SISSEJUHATUS.....	7
1. TARBJAKREDIIDILEPINGUTE SÕLMIMINE	9
1.1. Tarbijakrediidileping.....	9
1.2. Vastutustundliku laenamise põhimõte	12
1.3. Vastutustundlik pangandus	13
1.4. Uuritav taust ja probleemi püstitus	14
2. VASTUTUSTUNDLIKU LAENAMISE PÕHIMÕTTE MÕJU EESTI PANKADELE	17
2.1. Laenutaotluse eelinfo Eesti pankade kodulehelt	17
2.2. Eesti pankade infopäring laenutaotluse esitamisel.....	19
2.3. Lepingueelne teavitamis- ja kontrollkohustus	20
2.4. Krediidiasutuste näitajad.....	21
3. EESTI PANKADE ANALÜÜS SEoses VASTUTUSTUNDLIKU LAENAMISE PÕHIMÕTTEGA.....	25
3.1. Vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimine Eesti pankades	25
3.2. Kliendi andmete kogumine krediitdivõimekuse hindamiseks.....	26
3.3. Vastutustundliku laenamise põhimõtte mõju hindamine läbi suhtarvuanalüüsi	26
3.4. Korrelatsioonanalüüs.....	28
3.4.1. SEB	28
3.4.2. Swedbank	30
3.4.3. Luminor.....	31
3.4.4. Bigbank	33
3.4.5. LHV.....	34
3.5. Järeldused.....	35
KOKKUVÕTE.....	37
SUMMARY	39
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU.....	41
LISAD	44
Lisa 1 Krediidilepingus nõutavad andmed.....	45

Lisa 2. Euroopa Tarbijakrediidi Standardinfo teabeleht	47
Lisa 3. Laenuaotlemisel küsitavate andmete tabel	49
Lisa 4. Viivislaenuude suhtarv	50
Lisa 5. Küsimustik	51
Lisa 6. Eesti pankade korrelatsioonikordaja	55

LÜHIKOKKUVÕTE

Enne vastutustundliku laenamise põhimõtte vastu võtmist pakkusid krediidasutused klientidele kõrgete instressidega kiir-laene, mille tulemusena tekkisid paljudel laenuvõtjatel kohustuste täitmisega probleemid ja nad olid sunnitud kohtu teel välja kuulutama eraisiku pankroti. Kiir-laenu võtmine oli lihtne, kuid ilmselgelt puudus laenuvõtjatel arusaam, mis antud laenuga kaasneb. Kui tänases Eestis on seadusega reguleeritud vastutustundliku laenamise põhimõte, siis kuidas Eesti pangad informeerivad laenuvõtjaid laenuga kaasnevatest kulutustest, intressimääradest ning ka hilisematest sanktsioonidest, kui kohustusi täita enam ei suudeta.

Antud lõputöö eesmärk on hinnata vastutustundliku laenamise põhimõtete järgimist tarbijakrediidilepingute sõlmimisel Eesti pankades ning antud eesmärgi püstitamiseks on määratud uurimisküsimused, millega saab lähemalt tutvuda töö sissejuhatuses.

Autor kasutab lõputöö koostamisel kvalitatiivseid meetodeid, suhtarvuanalüüsi, empiirilist analüüsi ja teoreetilist uuringut. Uuringuks vajaliku info saamiseks kasutatakse nii valmisandmestike kui ka pankades läbiviidud küsitlust, mis annab ülevaate, mida täpsemalt pangad peale vastutustundliku laenamise põhimõtte vastuvõtmist oma töös ja laenuotsuste tegemisel muutma pidid. Autori poolt kasutatavates artiklites on kasutatud nii küsimustike kui ka seadusest tulenevalt võrdluste analüüsi, mille tulemusena on soovitud välja selgitada, millisel määral kliendid on kursis riskidega laenu võtmisel ning kuidas pangas järgivad vastutustundliku laenamise põhimõtet.

Korrelatsioonanalüüsi tulemused näitasid, et valimis olevad pangad järgivad vastutustundliku laenamise põhimõtet erinevalt, ehk tulemuste põhjal saab öelda, millise panga laenuportfell on positiivses seoses viivislaenude määraga, milline keskmise ja milline nõrga seosega. Analüüs näitas, et SEB, Swedbank ja Bigbank pigem järgivad vastutustundliku laenamise põhimõtet, kuid Luimor ja LHV analüüside põhjal seda kahjuks väita ei saa. Nii Luminor-i kui ka LHV panga laenuportfellid on seoses viivislaenude määraga, ehk kui mida rohkem laene väljastatakse seda rohke on vastutustundetuid kliente, kes ei tasu laenu korrektselt.

Võtmesõnad: tarbijakrediidileping, vastutustundlik laenamine, kohustuslik teave, vastutustundlik pangandus

LÜHENDITE LOETELU

KAS – Krediitiasutuste seadus

NPLR – Viivislaenude suhtarv

VÕS – Võlaõigusseadus

SISSEJUHATUS

Krediidiasutused teenivad oma kasumi suures osas laenuda väljastamise ja intressi tulude pealt. Tänapäeva ühiskonnas on laenude võtmine ja lepingute sõlmimine tavapärane tarbijakäitumine. Kuigi palgad täna vastavalt Statistikaametile jätkuvalt tõusevad, siis laenude väljastamine pankades on pigem tõusev trend. Pangad peavad järgima laenude väljastamisel vastutustundliku laenamise põhimõtet (*responsible lending*) ning olema veendunud, et ka kliendid antud põhimõttest teadlikud on.

Mõistest „vastutustundlik laenamine“ on saanud tarbijakrediidi regulatsiooni regulatiivsete reformide jälgija ja mis on saanud aluse ülemaailmse finantskriisi tagajärjel. Laialt on levinud seisukoht, et finantssektori reguleerimine peab olema „vastutustundlik“ selles mõttes, et see hõlmaks kaitset tarbijate üle laenamise osas. (Mak 2015)

Tarbimislaienude reguleerimine on pidevalt päevakorras ja ka murekoht. Eriti murettekitav on tarbijalaenuvõtjate õiglane kohtlemine ja nende võimalik haavatavus, millele viitavad „palgapäeva“ laenuturu probleemid. Krediit on seotud nii inimeste rahalise kui ka sotsiaalse heaoluga ning ülemäärane laenamine on reaalne oht, mis võib põhjustada nii rahalise kui ka sotsiaalse tõrjutuse. Kui laenuvõtmine võib tekkida laenuandja ja tarbija vahelise ebavõrdse suhte tõttu, on hädavajalik, et oleks olemas kaitse, eriti võimaliku ärakasutamise vastu. Tõhususeks tuleb aga selliseid mehhanisme hoolikalt mõõta, pidades silmas nende laiemat mõju nii osapooltele kui ka muudele regulatsioonidele. (Brown 2016)

Lõputöö eesmärk on välja selgitada kas tarbijakrediidilepingute sõlmimise regulatsioon Eesti panganduses lähtub vastutustundliku laenamise põhimõttest.

Lõputöös on määratletud järgnevad uurimisküsimused:

- 1) Millised seadused reguleerivad täna Eesti kontekstis tarbijakrediidilepingute sõlmimist?

- 2) Milliseid muudatusi on pangad teinud peale vastutustundliku laenamise põhimõtte vastuvõtmist?
- 3) Millisel määral omandavad pangad kliendi kohta teavet laenuaotluse esmasel esitamisel?
- 4) Millisel määral lähtuvad pangad tarbijakrediidilepingute sõlmimisel vastutustundliku laenamise põhimõttest?

Lõputöö koosneb sissejuhatausest, kolmest osast, kokkuvõttest, kasutatud kirjanduse loetelust ja lisadest. Antud töö kirjutamisel on kasutatud temaatilisi artikleid, uurimistöid, raamatuid ja Eesti Panga statistikat. Lisaks on lähtutud töö kirjutamisel valimis olevate pankade kodulehtedest ning Eesti pankade konsolideeritud majandusaasta aruannetest perioodil 2007-2012.

Lõputöö esimene osa annab ülevaate, mida täpsemalt mõistetakse tarbijakrediidilepingu all ja mida kujutab endast vastutustundliku laenamise põhimõte. Antud peatükis räägib autor pikemalt sellest, miks on vastu võetud vastutustundliku laenamise põhimõtte printsiip ning kes ja mis moodi antud põhimõtet järgima peaksid. Peatükk hõlmab ka seaduslikke aspekte, mis on lähemalt ära toodud Võlaõigusseaduses (edaspidi VÕS) ning mida täpsemalt peab leping sisaldama, et vastaks seadusele ja nõuetele.

Teises osas käsitleb autor täpsemalt vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist Eesti pankades. Antud peatükis on toodud ära valimis olevate pankade kodulehelt saadava eelinfo andmed tabelina ja on antud ülevaade küsitavates andmetest laenuaotluse esitamisel. Lisaks on lühike ülevaade Eestis asuvate pankade statistilistest andmetest perioodil 2007-2019, mis hõlmavad laenude väljastamist ning statistikat õigeaegselt tasumata laenude kohta. Antud peatükis tutvustab autor ka pangandusest kasutatavat suhtarvu, milleks on viivislaenude suhtarv. Antud suhtarvuga hinnatakse pankade laenuportfellide kvaliteeti perioodil läbi viivislaenude suhtarvu.

Kolmandas ehk empiirilises osas koostas autor intervjuu stiilis küsimustiku, mille vastamisest võttis osa valimis olevate pankade töötajad, kokku 5 oma ala spetsialisti ja juhtivat töötajat. Antud osas on välja toodud ka põhilisemad vastajate vastused küsimustikule ja autori analüüs vastavalt järeldustele. Üheks analüüsimise meetodiks on valitud suhtarvuanalüüs, millest räägiti täpsemalt ka teises teoreetilises osas. Lisaks suhtarvuanalüüsile koostas autor valimis olevate pankade kohta korrelatsioonanalüüsi ja leidis kõikide pankade korrelatsioonikordajad, mille põhjal oli võimalik teha järeldused, kas pank järgib vastutustundliku laenamise põhimõtet või mitte.

1. TARBJAKREDIIDILEPINGUTE SÕLMIMINE

Krediidilepingu sõlmimine on riskantne otsus, millega omakorda kaasneb kas pikaajaline või lühiaegne kohustus panga ees. Sellest tulenevalt oleks hea laenuvõtjal enne lepingu sõlmimist tutvuda ka pankade kodulehtedel oleva teabega ja nõuannetega, mis annavad osaliselt juba teadmise, mis lepingu sõlmimisega kaasneb. Laenulepingu oluliseks osaks on panga üldtingimused ja Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabeleht.

VÕS § 403¹ kohaselt peab tarbija saama võimaluse võrrelda erinevaid pakkumisi, et just enda tarbeks ning kõiki vajalike komponente arvesse võttes saaks teha õige otsuse. Krediidiandja või krediidivahendaja on kohustatud tarbijale esitama mõistliku aja jooksul püsival andmekandjal Euroopa tarbijakrediidi standardinfo tarbijale laenupakkumisega. Antud teabeleht tuleb esitada enne laenulepingu sõlmimist vastavalt tarbija eelistustele ja esitatud teabele. (VÕS § 403¹)

Pankadel on kohustus anda tarbijatele lepingus läbipaistvat lepingueelset ja lepingulist teavet tarbijakrediidi kohta. Ebaausate lepingutingimuste ja tarbijakrediidi direktiivis on ette nähtud läbipaistvusnõue, kuid krediidiasutused mõistavad ning tõlgendavad läbipaistvuse mõistet erinevalt. Kui lepingutingimuste direktiiv keskendub krediiditeabe arusaadavusele, siis tarbijakrediidi direktiiv keskendub teabe vormile, positsioonile, pikkusele ja kirjasuurusele. Järelikult võib tarbijakrediidilepingu sõlmimisel esitatud teabe läbipaistvust nende kahe direktiivi alusel erinevalt hinnata. (Junuzovic 2018)

1.1. Tarbijakrediidileping

Vastavalt VÕS § 402 tarbijakrediidileping on krediidileping, millega oma majandus- või kutsetegevuses tegutsev krediidiandja annab tarbijale krediiti või laenu. Krediidilepingute üheks alaliigiks on tarbijakrediidileping. (VÕS § 402)

Vastavalt VÕS § 405 lg 1 eristab eelkõige seadus tavapärasest tarbijakrediidilepingut, mille puhul tarbija krediteerib laenu vormis ning tarbijakrediidilepinguid, kus krediisaaaja krediteerimine toimub muul viisil ning mille esemeks on asja omandamine, teenuse osutamine või mõne muu lepingueseme finantseerimine. (VÕS § 405 lg 1)

Tarbijakrediidilepingu poolteks on tarbija ja krediidiandja või kredidivahendaja (VÕS § 402).

Tarbijakrediidilepingutele kohaldub Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/48/EÜ, mis jõustus 23. aprillil 2008 ja omakorda tühistas direktiivi 87/102/EMÜ. Käesoleva direktiivi eesmärk on ühtlustada tarbijakrediiti käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide aspekte ning ühtlustada liikmesriikide sisemajandust ja tagada tarbijatele võrdne kõrgetasemeline kaitse. Antud direktiivi kohaselt ei ole liikmesriikidel lubatud säilitada või kehtestada muid riigisiseseid norme peale direktiivis sätestatute. Antud direktiivi kohaselt võib riigisiseseid norme sätestada ainult krediidilepingutele mis on väiksemad kui 200 eurot. Tarbijakrediidi regulatsioon hõlmab endas ka tagatiseta väikelaene, mille osas varasem regulatsioon ei taganud tarbijale piisavat kaitse, näiteks sidevahendi teel sõlmitud tarbijakrediidilepingud. (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/48/EÜ)

Vastavalt direktiivile 2008/48/EÜ tuleb tarbijakrediidileping koostada kas paberil või mõnel muul püsival andmekandjal. Kõik lepingupooled peavad saama tarbijakrediidilepingu koopia. Vastavalt VÕS § 11 kohaselt loetakse püsivaks andmekandjaks vahendit, mis võimaldab isikul säilitada isiklikult temale suunatud teavet nii, et see on teabe otstarbele vastava aja jooksul kättesaadav ja muutmata kujul taasesitatav (VÕS § 11).

Lisa 1 on ära toodud tarbijakrediidilepingus nõutavad andmed, mis peavad olema märgitud lepingusse selgelt ja kokkuvõtlikult. See kuidas pangad lepingut kujundavad on iga panga enda otsustada. Ainus mida reguleerib VÕS § 404 on tarbija tahteavalduse vorminõue, mis peab olema kirjalikult taasesitamist võimaldavas vormis (VÕS § 404).

Vastavalt krediidilepingu definitsioonile (VÕS § 402) tekivad lepingupoolte vahel kohustused, mida tuleb järgida. Lisaks lepingust tulenevatele kohustustele, võivad pooled omandada ka kaitsekohustuse, mis kohustab käituma osapooli heas usus, mis on seotud lepingueelse teavitamis- ja nõustamiskohustusega tarbijakrediidilepingu sõlmimisel.

Järgnevotes alapeatükkides toob autor kokkuvõtvalt välja lepingust tulenevate osapoolte kohustused.

Krediidiandja kohustused

Vastavalt krediidasutuste seadusele (edaspidi KAS) on krediidiandja peamine kohustus anda krediidisaaajale krediiti kokkulepitud tingimustel ja viisil. Tänapäeval makstakse krediit sularahas välja väga harva, enamasti toimub laenusumma ülekandmine krediidisaaaja isiklikule arvelduskontole või äärmisel juhul vastavalt kokkuleppele kolmanda isiku arvelduskontole. Lisaks on krediidiandjal ka kõrvalkohustused, ehk krediidiandja on kohustatud andma teavet krediidisaaajale ja nõustama kõigis küsimustes, mis on seotud krediidiga. (Krediidasutuste seadus)

Krediidisaaaja kohustused

Vastavalt KAS on krediidisaaaja peamiseks kohustuseks pidada kinni lepingu tingimustest ja tasuda laenu osamakseid vastavalt lepingus kokkulepitud kuumaksetena. Üheks krediidisaaaja kohustuseks on panka teavitada kui tema kontaktandmed on muutunud ning vastavalt lepingule tuleb krediidisaaajal ka panka teavitada, kui talle väljastatud arve ei ole temani jõudnud. Arve mitte kättesaamine ei saa ole põhjenduseks osamakse tasumata jätmisel, kuna laenulepingu üks osadest on maksegraafik osamaksete suurustega. Lisaks on krediidisaaaja kohustatud panka teavitama ka võimalikest makseraskustest, et vältida võlgnevusest tekkivad lisanõudeid. (*Ibis.*)

Krediidivahendaja kohustused

Vastavalt tarbijakrediidi direktiivi art 3 punkt f järgi on krediidivahendaja füüsiline või juriidiline isik, kes pakuvad tarbijatele oma kaupu või teenuseid esitledes või soovitades pankade krediidilepingute sõlmimise võimalust. Krediidivahendaja ise ei paku laenu, kuid tema kohustus on esindada ja vahendada panka krediidilepingute sõlmimisel tarbijaga. Krediidivahendaja on samamoodi kohustatud järgima lepingueelset teavitamis- ja kontrollkohustust. (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/48/EÜ)

1.2. Vastutustundliku laenamise põhimõte

Vastutustundliku laenamise terminit kasutatakse terve hulga meetmete tähistamiseks või regulatiivse vahendina, kuid tegelikult ei tähenda see termin mitte midagi muud kui võimalust saavutada soovitud eesmärki finantsturu reguleerimisel. Antud terminiga soovitakse muuta krediitiasutuste käitumist vastutustundlikumaks. Antud valdkonna poliitikakujundajad kipuvad tasakaalustama mitut finantssektori poliitilist eesmärki: rahaline kaasatus, finantssektori stabiilsus, finantsteenuste pakkujate terviklikkus ja finantsteenuse tarbijakaitse. (Mak 2015, 413).

Vastutustundliku laenamise direktiivi eesmärk on innustada kõiki turuosalisi vastutustundlikumalt käituma, seda nii laenuandja kui ka laenuvõtja poolt. Vastutustundliku laenamise direktiiv kooskõlas EL-i hüpoteekkrediididirektiiviga võiks välja näha järgmine: eesmärk on tagada finantsturul osalejate vastutustundlik käitumine (seal hulgas nii laenuandja kui ka laenuvõtja), mis keskendub põhiliselt laenuvõtjate ülelaenamise ärahoidmisele (*Ibit.*).

Vastavalt VÕS § 403² on krediidiandja kohustatud seoses tarbijakrediidiga järgima vastutustundliku laenamise põhimõtet. Vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimiseks on krediidiandja enne tarbijakrediidilepingu sõlmimist kohustatud (VÕS § 403²) :

- 1) omandama teabe, mis võimaldab hinnata tarbija krediidivõimelisust. Kui krediidiandjal on lisaks välistele andmebaasidele vaja lisa andmeid, siis küsib ta seda krediidisaaaja käest;
- 2) hindama tarbija krediidivõimelisust ja
- 3) krediidiandja on kohustatud andma krediidisaaajale selgitusi, et tarbijal oleks võimalik hinnata pakutavaid tingimusi ning otsustada kas antud leping sobib talle ning tema hetke olukorrale.

VÕS § 403² sätestab, et Krediidiandja ei või soodustada ega julgustada tarbijat tema krediidivõimelisuse hindamiseks vajalikku teavet esitamata jätma. Kui krediidiandja ja tarbija lepivad kokku tarbija kasutusse võetava krediidisumma või ülempiiri muutmises pärast tarbijakrediidilepingu sõlmimist, ajakohastab krediidiandja tema käsutuses oleva teabe tarbija maksevõimelisuse kohta ning hindab tarbija krediidivõimelisust iga kord enne krediidisumma või ülempiiri muutmist. (VÕS § 403²)

Kui tarbija vajab või soovib täiendavaid selgitusi VÕS seaduse § 403¹ kohaselt antava lepingueelse teabe, tarbijale pakutud lepingute põhiomaduste või mõju kohta, mida need võivad tarbijale

avaldata, sealhulgas tarbija maksetega viivitamisest tulenevate tagajärgede kohta, siis on krediidiandja kohustatud andma tarbijale täiendavaid selgitusi ja hoiatama teda võimalikest ohtudest tarbijakrediidi võtmisel. (VÕS § 403¹)

Kui otsus tarbijale krediiti mitte anda põhineb andmekogudest saadud teabel, teavitab krediidiandja tarbijat viivitamata ja tasuta sellise andmekogus sooritatud päringu tulemustest ja kasutatud informatsioonist. Andmekogudest saadud teavet ei edastata, kui sellise teabe edastamine on keelatud õigusaktidega või on vastuolus avaliku korra või julgeoleku eesmärkidega. (VÕS RT I 2010, 77, 590)

Krediidiandja ei ole kohustatud tarbija krediidivõimelisust hindama, kui sõlmitavaks tarbijakrediidilepinguks on leping, mis sõlmitakse piiratud hulga tarbijatega seadusjärgselt ja avalikes huvides ning tingimustel, mis on tarbijale soodsamad turul kehtivatest tingimustest ja turu keskmisest madalama intressimääraga. (*Ibis.*)

Vastavalt vastutustundliku laenamise põhimõttele peab pank tundma oma klienti, ehk pank on kohustatud hindama enne lepingu sõlmimist krediidisaja võimalust lepingu tingimustest kinni pidada. Sama kehtib ka enne lepingu sõlmimist, ehk pank on kohustatud tarbijat teavitama ohtudest, mis võivad kaasneda pikaajalise lepingu sõlmimisega. (Tamm 2012)

1.3. Vastutustundlik pangandus

Pankadel on oluline roll finantsturgude arengus, kuna nad on tihedalt seotud kõigi majanduslike ja poliitiliste osalejatega. Pangad on võtmeteguriks majanduse turgutamisel ja aitavad kaasa ühiskonna heaolule. Seetõttu peetakse finantsasutusi ühe enam olulisteks panustajateks tagamaks finants- ja majanduslikku stabiilsust. Seetõttu on aina enam hakatud mõistma, kui oluline on, et pangad tegutseksid ühiskonna suhtes vastutustundlikumalt. (Dufays 2012)

Vastutustundliku panganduse määratlus muutub aasta aastasse kooskõlas inimeste teadlikkuse kasvuga üldistest vajadustest. Vastutustundlik pangandus tähendab pankade pühendumust säästvale arengule ja asjaolule, et pank on sotsiaalselt vastutav oma äritegevustes. Vastutustundlik pangandus tähendab ka kliendi heaolu panustamist iga panga tegevuse juures. Vastavalt sellele

viitab vastutustundlik pangandus pangale, mille eesmärk on jätkusuutlikul viisil panustada parendustesse seoses kliendi, kogukonna ja ühiskonna majanduslikku heaollu. (Scholtens 2009)

Vastutustundliku panganduse eesmärk on luua oma klientidega aus partnerlus ja vastastikusel usaldusel, asustusel ja avatusel pikas perspektiivis. Seetõttu rõhutab vastutustundlik pangandus pangatöötaja erapooletust, pädevust ja teadlikust kliendi ning toodete kohta ning soovi teenindada klienti vastavalt kliendi huvidele. (Dufays 2012)

Seetõttu rõhutab vastutustundlik pangandus panga esmast sotsiaalmajanduslikku rolli osaleda jätkusuutlikes tegevustes eesmärgiga teenida kliendi huve ning aidata kaasa majanduse kasvule. Vastutustundliku panganduse rakendamine tähendab, et pangad peavad oma rolli majanduses uuesti läbi vaatama. See eeldab omakorda panganduskultuuri muutmist ja iga panga tegevuse übermõtestamist sotsiaalmajanduslikult, keskkonna- ja valitsemistavalt ning vastutustundliku juhtimisperspektiivilt. (*Ibit.*)

1.4. Uuritav taust ja probleemi püstitus

Ülelaenamine ei ole täna enam mitte ainult riikide ja ettevõtete probleem, vaid puudutab ka kodumajapidamisi. Statistika andmetel on teada, et enamikel juhtudel on ülelaenamine eluõnnetuste (töökaotus, perekriis, haigus) tagajärg ning vähem harvadel juhtudel vara tahtliku likvideerimise tagajärg, sõltuvalt ka hasartmängu sõltuvusest ja muu kalduv käitumine; muudel juhtudel tuleneb ülelaenamine inimese võimetusest oma rahalisi vahendeid õigesti juhtida ning lõppkokkuvõttes teabe- ja kavandamishäiretest, mis viivad tarbija ebasoodsasse olukord või on sõlmitud liiga kulukad krediiditehingud. (Cerini 2017)

Tarbijate liigse võlgnevusega tegelemiseks on olemas kaks peamist mudelit. Esimene on tarbijale pankrotimenetluse algatamine ja teine tarbijasõbralikum, ehk tegeletakse rohkem võlgade lahendamise otsimisega. Antud olukord ei tähenda mitte ainult võlgade osalist vabastamist, vaid ka võlgnike rehabilitatsiooniprogrammi, mis põhineb haridusel ja finantskirjaoskusel. Viimase lähenemisviisi analüüs on osutanud ka sellele, et sotsiaalne tõrjutus on üsna sageli seotud liigsete võlgadega. Kõigil neil põhjustel väldivad võla leevendamise programme rakendavad süsteemid tarbijale viitamisel sõna „pankrot“ sotsiaalse häbimärgistamise vähendamiseks. (*Ibit.*)

Kuna peale majanduskriisi tekkis paljudes riikides laenuvõtjatel laenude tagasi maksmistega probleeme, siis võeti vastu otsus, et finantssektori edaspidine reguleerimine peab olema „vastutustundlik“, mis peaks hõlmama kaitset tarbijate ülelaenamise eest.

Finantskriisi tagajärjel vähendasid majapidamised oma tarbimiskrediidi võlgu ja laenuandjad muutsid rangemaks laenuandmistingimused, mille tulemusena maksmata tarbimiskrediidi võlg, mis oli 2009. aastal 9,1% SKP-st, vähenes 2011. aasta lõpuks 8,2%-le SKP-st. Ajavahemikul 2000-2011 ühtlustus vähehaaval tarbijakrediidi tase inimese kohta. (Euroopa Komisjon, Brüssel 2014)

Võrreldes varasemaga on tarbijale edastatava teabe maht oluliselt suurenenud. Finantskriisi tagajärjel tarbijakrediidi üldine väärtus mitmetes liikmesriikides kahanenud. Kuigi see langes kokku tarbijakrediidi direktiivi vastuvõtmise ja rakendamisega, osutas enamik laenuandjate seas läbiviidud uuringule vastajaid, et nad ei märganud, et tarbijakrediidi direktiivi vastuvõtmine ja ülevõtmine oleks mõjutanud nende antud uue krediidi mahtu. (Euroopa Komisjon 2014)

Ajavahemikul 2009-2013 langes krediidi kulukuse aastamäär Euroopa Keskpannga andmetel peaaegu kõigis liikmesriikides. Kahjuks puudub võimalus hinnata direktiivi mis tahes mõju krediidi kulukuse aastamääradele, kuna direktiivi ülevõtmine langes kokku finantskriisi aastatega. (*Ibit.*)

Uuringus osalenud reguleerivate asutuste arvamusel kohaselt on kõik või vähemalt enamik laenuandjates oma kohustustest üldjoontes teadlikud. Reguleerivatest asutustest märkisid pooled, et ei ole võtnud mis tahes täitemeetmeid seoses laenuandjate kohustuste täitmata jätmisega. Ainult 20% uuringus osalenud reguleerivatest asutustest pidi seda tegema 2010. ja 2011. aastal. Tuleb siiski märkida, et ainult 70% reguleeritavates asutustest kontrollisid, kas laenuandjad tegelikult täidavad oma kohustusi klientide suhtes. (*Ibit.*)

Lõputöö autor soovib välja selgitada, kas vastutustundliku laenamise printsiip on muutnud midagi Eestis finantsasutuste jaoks ehk mida on seoses antud printsiibi kasutusele võtmisega laenude taotlemise ja väljastamise juures muudetud ning muutunud. Autor teeb põhjalikku ülevaate iga valimis oleva panga kohta, hinnates kodulehel olevat eelinfot ja analüüsides laenutaotluse jaoks esitatavaid esmaseid andmeid pankade vahel. Hindab pankade poolt teavitavat infot enne lepingu

sõlmimist. Tutvub pankade tüüplepingutega ning nende kohustuslike lisadega ja võrdleb vastutustundliku laenamise printsiibi järgimist valmis olevate pankade vahel.

2. VASTUTUSTUNDLIKU LAENAMISE PÕHIMÕTTE MÕJU EESTI PANKADELE

Antud peatükis annab autor ülevaate, milliseid andmeid ja mida küsitakse kliendi käest laenuaotluse esitamisel läbi panga kodulehe. Lisaks on analüüsitud pankade finantsnäitajaid, täpsemalt viivislaene, laenuportfelli ja viivislaenude suhtarvu, et hinnata, kas antud näitajatest on toimunud muudatusi seos vastutustundliku laenamise põhimõtte vastu võtmisega.

2.1. Laenuaotluse eelinfo Eesti pankade kodulehelt

Pangad on kohustatud oma kodulehel andma eelinfot laenuitingimuste ja ka panga üldtingimuste kohta. Antud alapeatükis on autor teinud lühiülevaate Eesti pankade kodulehelt saadava eelinfo kohta ning koondanud tüüpandmed ka eraldi järgnevasse tabelisse.

	SEB	SWED	LUMINOR	BIGBANK	LHV
Laenusumma (vahemik)	x	x	x	x	x
Intressimäär (vahemik)	x	x	x	x	x
Lepingutasu määr	x	x	x	x	x
Lepingutasu arvutamise viis	x	x	x	x	x
Laenulepingu periood	x	x	x	x	x
Lepingu haldustasu	puudub	puudub	puudub	x	puudub
Maksepuhkuse info	x	x	0	0	x
Krediirikulukuse määr tüüpnäitena	x	x	x	x	x
Laenuotsuse tegemiseks vajalike andmete esitamise kord	x	x	x	x	x
Nõuded laenuaotlejale (vanus, min sissetulek, elukoht jne)	x	x	0	x	0
Hinnakiri	x	x	x	x	x
Laenuaotluse sammud	0	x	x	x	x
Tarbija laenu üldinfo	x	0	x	x	x
Panga üldtingimused	x	x	x	x	0

Laenusaja meelespea, lepingueelne teave	x	0	x	x	x
Isikutuvastuse kord	0	x	0	x	0
Ennetähtaegse tagastamise kord	0	x	0	x	x
Laenukindlustuse info	x	puudub	puudub	puudub	x

Tabel 1. Laenuaotluse eelinfo Eesti pankade kodulehelt
Allikas: Autori koostatud vastavalt pankade kodulehtedele

Tabel 1 olevate märkide ja sõnade seletused:

x – panga kodulehel on info olemas

0 – antud infot panga kodulehel ei ole

Puudub – pank ei paku vastavat teenust

Eelnevast tabelist on näha, et kõikide valimis olevate pankade kodulehtedelt saab eelnevalt kätte info laenu summa, intressi, perioodi, lepingutasu määra ning lepingutasu määra arvutamise kohta. Antud infot võib lugeda esmaseks infoks laenuaotluse esitamisel. Samas vajavad kliendid laenuaotluse esitamiseks ja hiljem lepingu sõlmimiseks infot ka muude laenuga seotud tingimuste osas, nagu näiteks maksepuhkuse info, mida kõikide pankade kodulehelt ei olnud kahjuks võimalik koheselt leida. Antud info oli puudu Luminor panga (endine Nordea) ja Bigbank-i kodulehelt. Antud info kuvatakse hiljem küll tarbijakrediidilepingu üldtingimustes, kuid kliendi jaoks on kindlasti oluline juba enne laenuaotluse tegemist antud infot omada.

Lepingu sõlmimisel on pankadel kohustus olla veendunud, et isik kes esitab laenuaotluse on ikka see sama isik või kasutatakse kellegi andmeid kriminaalselt ära. Seetõttu peaks iga pank enne laenu väljastamist tegema ka klientidele isikutuvastuse, et hoida ära pettused. Antud valimis on panga kodulehel isikutuvastuse kohta infot võimalik saada ainult Swedbank-i ja Bigbank-i kodulehelt. Kuna isikutuvastus on eraldi protsess, siis tekib antud uuringu põhjal küsimus, kas antud protsessi järgivad ikka kõik pangad.

Ülejäänud info, mis on ka tabelis välja toodud, on pigem sekundaarne, mis võib kodulehel olemas olla, kuid ei ole kohustuslik.

SEB pangal on kodulehe peal eraldi ära toodud panga kohustused laenuaotleja ees, ehk pank on kohustatud enne lepingu ja isegi enne laenuaotluse esitamist laenuaotlejat teavitama riskidest, mis laenuga kaasnevad.

Swedbank on omakorda toonud oma kodulehel välja ka kliendi jaoks kohustuste näitajad, mille põhjal saab klient juba ise otsustada, kas soovib laenuaotlus antud panka esitada või mitte:

- Kõik laenu- ja liisingumaksud kokku võivad olenevalt sissetuleku suurusest moodustada kuni 40% laenutaotleja regulaarsest ja tõestatud sissetulekust.
- Kui sissetulek ei laeku Swedbank-i, tuleb laenutaotleja esitada viimase 6 kuu konto väljavõtte pangast, kuhu see laekub.

Luminor-i kodulehelt on võimalik leida laenusaaaja meelespea, kus on rõhutatud kliendi julgestamisele küsida panga käest lisa küsimusi, kui ei saada aru lepingu sisust või tingimustest. Soovitatakse kindlasti nõu pidada pangatöötajaga või mõne muu finantsteadmisi omava asjatundjaga. Autori hinnangul on antud teavitus kliendi jaoks väga oluline ja tekitab tunde, et ükski küsimus ei ole rumal.

Bigbank on oma grupi kodulehel välja toonud ka vastutustundliku laenamise põhimõtted. Bigbank usub, et pühendumus jätkusuutlikkusele nii mõttemaailmas kui ka plaanides ja tegevuses on kogu ühiskonna edu alus. Bigbank-i eesmärk on suurendada tarbijate teadlikkust krediitoodete olemusest ja laenu võtmisega seotud riskidest. See aitab tarbijatel teha teadlikke ja vastutustundlikke otsuseid, mis põhinevad erinevate pakkumiste läbivaatamisel, ja võtta arvesse nende isiklike eelistusi ja vajadusi. Bigbank lubab järgida kõiki krediidi andmise eeskirju, seaduslikke ja regulatiivseid nõudeid ning hea tava põhimõtteid, sealhulgas vastutustundliku laenamise põhimõtet.

LHV eripära laenutaotluse esitamisel seisneb järgnevas: kodulehel otse laenutaotlust esitada ei saa, selle jaoks peab klient end LHV iseteenindusse sisse logima, kas Smart-ID-ga, ID-kaardiga, Mobiil-ID-ga või läbi SEB Pank iseteeninduse. Ehk kliendile tehakse juba osaliselt isikutuvastus ära, kuigi puudu jääb veel näost-näkku kontakt.

2.2. Eesti pankade infopäring laenutaotluse esitamisel

Laenutaotleja täidab esmalt ära laenutaotluse, kas panga kodulehel või kontoris koos laenuhalduriga. Et täpselt aru saada, mis on esmased laenutaotluse esitamisel küsitavad andmed, on autor teinud Eesti pankade kohta tabeli (Lisa 3) vastavalt pankade kodulehel olevatel andmetele. Andmed on kogutud kokku kuue Eestis tegutseva panga kodulehelt laenutaotluse esitamise käigus – AS SEB Pank (edaspidi SEB), Swedbank AS, Luminor Bank AS, Bigbank AS ja AS LHV Pank. Laenutaotluste esitamist autor lõpuni ei teinud, ehk laenutaotlust pankadele ei

esitanud. Antud tulemuste põhjal on näha, et iga pank küsib esmaseid andmeid erinevalt. Tüüpilisimused on nimi, isikukood, kontaktandmed, soovitud laenusumma, tähtaeg, netosissetulek, kohustused ja ülalpeetavad. Ülejäänud tabelis olevad andmed on vastavalt pangale erinevad.

Enim esmaseid andmeid antud valimis küsib SEB (Lisa 3), kes võrreldes teiste valimis olevate pankadega, soovib teada lisaks muudele andmetele kodakondsust, praegust eluaseme tüüpi, ametikohta, kogu tööstaaž kokku, ülalpeetava nime ja ülalpeetava sünnipäeva. Antud andmed ei ole vastavalt vastutustundliku laenamise põhimõttele vajalikud krediidiotsuse tegemiseks. Võrreldes teiste pankadega, ei soovi SEB teada igakuiste kohustuste summat. Antud info saab pank kätte peale kliendi poolt saadetud kontoväljavõtte esitamist.

Kõige vähem infot soovib laenutaotluse esitamisel Swedbank, kes lähtub esmase otsuse tegemisel klindi nimest, isikukoodist, soovitud laenusummast, kontakttelefonist, haridusest, ametikohast, tööstaažist ja netopalgast. Kui laenutaotleja ei ole Swedbank-i klient, siis palutakse tal juurde saata ka viimase 6 kuu panga digiallkirjaga konto väljavõtte.

Kõikidel pankadel on olemas laenutaotluse esitamise juures ka linnukese märkimise võimalus, kus klient annab pangale õiguse kontrollida tema ametlikke sissetulekuid läbi pensioniameti. Peale linnukese märkimist teeb süsteema automaatselt päringu pensioniametisse ja saab sealt vastuse kliendi ametlike sissetulekute kohta.

2.3. Lepingueelne teavitamis- ja kontrollkohustus

Tarbijatel on vaja enne krediidilepingu sõlmimist teha otsus kõikide lepinguga seotud faktide põhjal, mille hulka kuuluvad krediidingimused ja – kulud ning ka kohustused, mis laenamisega kaasnevad ning antud teave peab olema võimalik kliendil endaga kaasa võtta. Selline teave tuleks esitada Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehel. Pakkumine peab sisaldama võimalikult täpseid ja läbipaistvaid andmed ning, et klient saaks teiste pakkumistega võrrelda, peab pakkumises olema ära toodud ka krediidi kulukuse aastamäär tüüpnäitena. Näites tuleks kasutada vaadeldavale krediidilepinguliigile iseloomulikku keskmist krediidi kestust ja kogusummat. (Direktiiv 2008/48/EÜ 2008)

Krediidiandjad on kohustatud võtma vastu meetmed, millega on võimalik järgida laenusuhte kõikides läbivates etappides vastutustundliku laenamise põhimõtet. Meetmed võiksid sisaldada klientide nõustamist ja harimist, lisaks tutvustavat infot osamaksete mitte tasumise kohta ning riskidest, mis kaasnevad ülelaenamisega. Krediidiandja peab olema veendunud, et tarbija saab teabest aru ning et lepingu sõlmimine on laenuaotleja tegelik tahe. Krediidiandja peab olema kohustatud individuaalselt kontrollima tarbija krediitvõimelisust. Sel eesmärgil peaks krediidiandjal olema lubatud kasutada mitte ainult asjaomase krediitilepingu ettevalmistamise ajal tarbija poolt esitatud teavet, vaid ka krediitvõimekuse ajaloo teavet laenusoovija kohta. Krediitvõimelisuse hindamiseks peaks krediidiandjal olema võimalus kasutada ka asjakohaseid andmebaase; õiguslike ja tegelike asjaolude tõttu võib vajalikuks osutada nimetatud päringute teostamine erinevas ulatuses. Kui krediititaotluse tagasilükkamise otsus põhineb andmebaasidest saadud teabel, peaks krediidiandja tarbijat teavitama nii sellest kui ka andmebaasist saadud üksikasjadest. (*Ibis.*)

Enne tarbijakrediitilepingu sõlmimist on pangal kohustus esitada lepingueelne teave, et klient saaks kaaluda lepingu sõlmimise sobivuses ning võrrelda pakkumisi ka teiste krediidiandjatega. Autor on Lisa 2 välja toonud ka Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehe näidise, mida reeglina pangad muuta ja täiendada ei tohi. Muutmise all peetakse silmas näiteks raamistiku, esitatud teabe sõnastuse ja teksti vormi muutmist. Antud muudatuste tegemisega kaasneb koheselt rikkumine. (Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet)

2.4. Krediidiasutuste näitajad

Kui pangad täidavad vastavalt eelinfole vastutustundliku laenamise põhimõtet, siis võimalik on antud tulemust uurida ka läbi panga finantsnäitajate ja viivislaenude suhtarvu. Panga finantsnäitajatest tasub antud perioodil välja tuua viivislaenude ja laenuportfelli näitajad. Ehk kui mingil perioodil on viivisalaenude näitaja võrreldes eelneva perioodiga tunduvalt suurenenud, siis võib esiteks eeldada, et eelnevatel perioodidel on laene väljastatud klientidele kergemate krediitireeglite järgi. Kuid kuna vaadeldava perioodi sisse langeb ka suur majandussurutis, siis võib osaliselt olla kehvade laenude osakaal tingitud klientide finantsolukorra halvenemisest just läbi surutise. Vaadeldes laenuportfelli näitajaid, võib laenuportfelli mahu vähenemine viidata krediitireeglite ja vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimise mõjule. Ehk laenuotsuseid tehakse rohkem läbimõeldult. Kuid ka antud näitajat mõjutab osaliselt surutis, kuna kui

majanduses on kehvemad ajad, siis laenuotsuste tegemine on juba surutisest tingituna muudetud põhjalikumaks ning klientidele väljastatakse vähem laene.

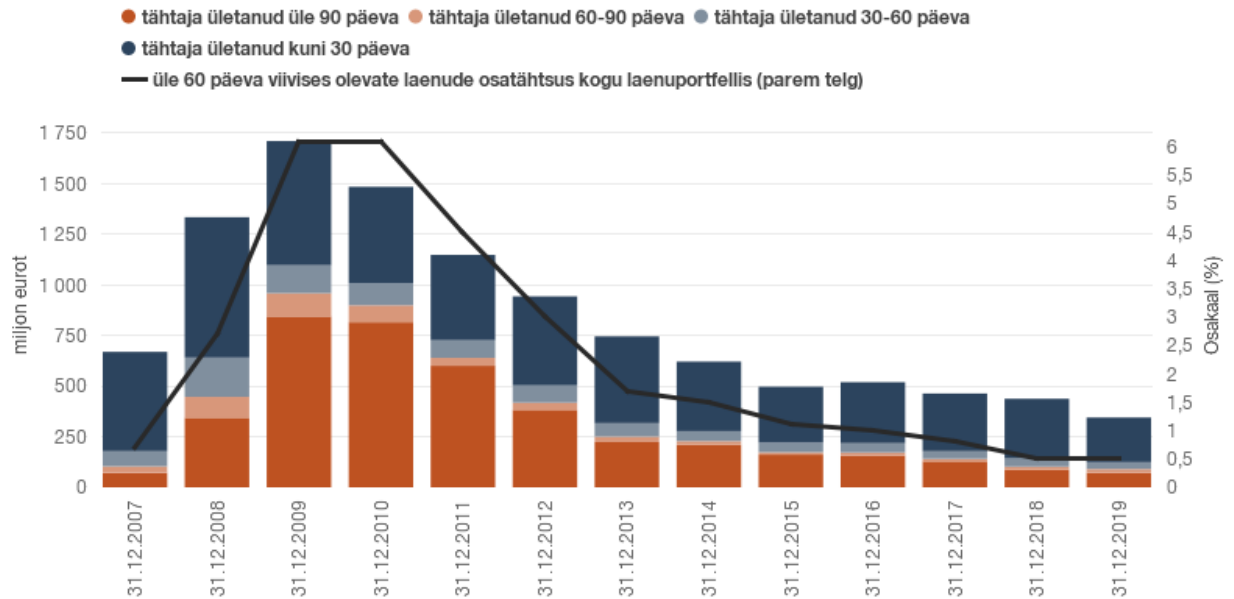
Pankade näitajaid on võimalik ka hinnata läbi suhtarvu analüüsi. Üheks võimaluseks on sellisel juhul hinnata pankade laenuportfelli kvaliteeti läbi viivislaenude suhtarvu.

Selle arvutamiseks kasutatakse järgnevat valemit:

$$\text{NPLR} = \frac{\text{Viivislaenud}}{\text{Laenuportfell}} \times 100 \quad (1)$$

Viivislaen (*inglise keeles non-performing loan*, NPL) on laen, mille puhul laenuvõtja ei täida oma kohustusi seetõttu, et ta ei ole määratud aja jooksul plaanilisi makseid teinud. Ehkki maksejõuetu staatuse täpsed elemendid võivad konkreetse laenu tingimustest olenevalt varieeruda määratletakse makse tegemata jätmise tavaliselt põhiosa või intressi nullmaksena. Määratud periood varieerub ka sõltuvalt tegevusharust ja laenu tüübist. Üldiselt on see perioodi 90 päeva või 180 päeva. (Segal 2020)

Vastavalt Joonisele 1 on välja toodud Eesti Panga statistika tähtjaks tasumata laenude ja üle 60 päeva viivises laenude osatähtsus laenuportfelist perioodil 2007–2020. Andmetesse on arvestatud kogu Eestis tegutsevate krediitiasutuste näitajad kokku. Antud jooniselt on näha, et viivislaenude osatähtsus laenuportfellis jätkuvalt väheneb, ehk antud tulemustest võib järeldada, et laene väljastatakse vastutustundlikumalt ning kliendid on teadlikumad laenuga kaasnevatest kohustustest ja tingimustest. Periood on valitud kuni 2020 aastani, et näidata laenude väljastamise trendi, mis on jätkuvalt kahanev. Ehk antud andmetest võib järeldada, et laenuotsuseid tehakse läbimõeldult ning lähtutakse ka vastutustundliku laenamise põhimõttest.

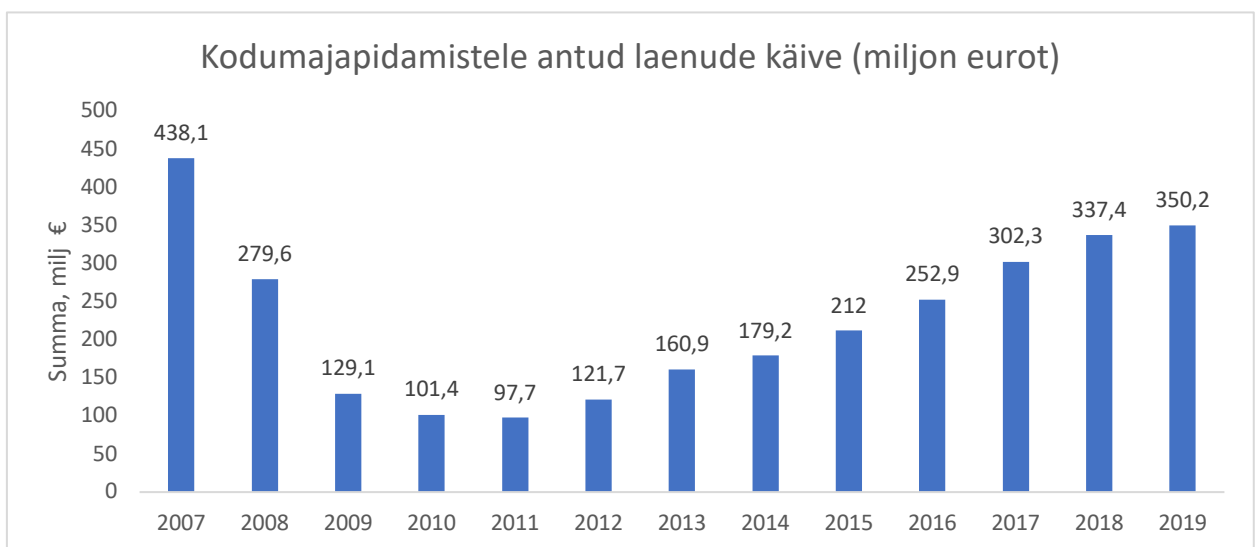

Joonis 1. Tähtjaks tasumata laenude ja üle 60 päeva viivises laenude osatähtsus kogu laenuportfellist.

Allikas: Eesti Pank, statistika

Tipphetk on olnud aastal 2009, mis on mõjutatud kindlasti majandussurustisest, kuid kõrge näitaja võib olla ka tingitud eelnevatel perioodidel väljastatud laenudest, mille krediitvõimet ei hinnatud piisavalt ja kliendid ei suuda enam laene teenindada.

Joonis 2 on välja toodud Eesti krediitiasutuste (või filiaali) poolt väljastatud laenude käive kokku perioodil 2007-2019. Antud joonisel on näha, et kuni 2011 aastani olnud langus ning alates 2012 aastast on toimunud jälle tõus laenude väljastamisel.

Joonis 2. Väljastatud laenud perioodil 2007-2012

Allikas: Eesti Pank, statistika

Kui nüüd võrrelda perioodi enne direktiivi vastu võtmist, siis on näha märkimisväärset erinevust. Kuna enne direktiivi vastuvõtmist oli laenude osakaal tunduvalt kõrgem, kui järgnevatel perioodidel. Antud tulemuste põhjal võib autori arvates järeldada, et otsuseid tehti enne direktiivi vastuvõtmist kergemate krediidireeglite järgi kui peale direktiivi vastu võtmist.

3. EESTI PANKADE ANALÜÜS SEOSSES VASTUTUSTUNDLIKU LAENAMISE PÕHIMÕTTEGA

2008 aastal võeti vastu siiani kehtiv tarbijakrediidi direktiiv (2008/48/EÜ), mille kohaselt on liikmesriigid kohustatud sanktsioneerima vastutustundetud laenamist. Antud perioodi sisse mahub ka suur majandussurutis, mis mõjutas ka Eesti pankasid. Antud peatüki eesmärk on leida seos pankade finantsnäitajate ja vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimise vahel. Esmalt oli analüüsi tarbeks koostatud küsimustik, mis saadeti kuude Eesti panka ning teiseks teostati suhtarvuanalüüs hindamaks halvaks läinud laenude osakaalu laenuportfelliga.

3.1. Vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimine Eesti pankades

Selleks, et saada täpsemalt teada, kas pangad järgivad vastutustundliku laenamise põhimõtet ja on pidanud sellega seos pangatöös muudatusi tegema, saatis autor kuuete valimis olevale panga töötajale küsimustiku, mis koosnes 6-st küsimusest. Esimene küsimus oli pigem informatiivsed, kuid järgnevad viis küsimust olid seotud otseselt vastutustundliku laenamise põhimõtte vastuvõtmisega. Antud küsimustikuga ja vastustega on võimalik täpsemalt tutvuda Lisa 4. Küsimustikust saab välja tuua kõikide pankade poolt põhilisemad vastused, mis viitavad vastutustundliku laenamise põhimõttele:

- Laenuprotsess on ajaliselt pikemaks muutunud võrreldes eelnevaga
- Kliendiga tuleb rohkem suhelda ja kindlasti tutvustada teabelehte
- Laenutaotleja kohta tehtav analüüs on võrreldes eelnevaga põhjalikum. Lisaks automaatsele otsusele tehakse juurde ka veel manuaalne otsus.
- Klient võib olla kohustatud esitama lisaks laenutaotlusele rohkem infot maksekäitumise või finantsseisu kohta

Antud vastuste põhjal võib järeldada, et pangad on pidanud seoses vastutustundliku laenamise põhimõttega muutma oma töökorraldust ning saab ka järeldada, et kõik valimis olevad pangad peavad ka antud põhimõttest kinni. Klientidele pühendatakse rohkem aega ja laenu väljastamise suhtutakse tõesti vastutustundlikult.

3.2. Kliendi andmete kogumine krediitvõimekuse hindamiseks

Antud arvutuste tegemiseks on autor kogunud andmeid pankade konsolideeritud majandusaasta aruannetest perioodil 2007-2012. Vastavalt küsimustiku vastustele ja ka laenuaotluse esitamisel küsitavatele andmetele võib järeldada, et klientide käest küsitakse piisavalt andmeid ning järgitakse ka vastutustundliku laenamise põhimõtet.

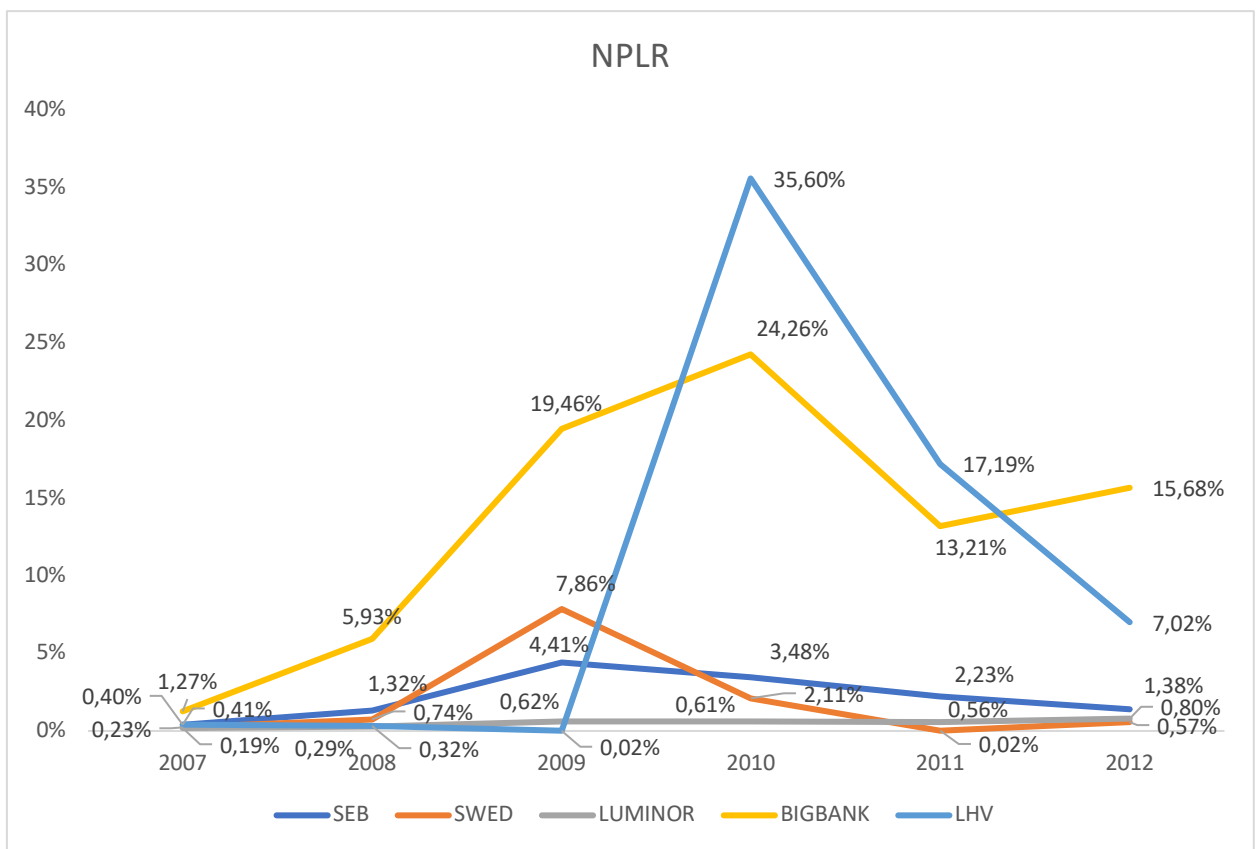
Pangad teevad otsuse esmalt laenuaotleja poolt esitatud andmetele, teiseks väliste registrite andmetele (Pensioniregister, Krediidiinfo, taust.ee jne). Otsus tehakse vastavalt panga sisereeglitele hindamaks kliendi maksevõimelisust temaga sarnasesse segmenti kuuluva klientuuriga. Antud segmendi hindamisel lähtutakse kliendi sissetulekust, kohustustest, eelnevatest maksekäitumistest ja vanusest. Lisaks andmetele suhtlevad pangad ka kliendiga enne laenuaotluse sõlmimist veendumaks, et klienti on ikka kõikidest laenuga seotud teguritest teadlik. Vajadusel nõutakse ka isikusamasuse tuvastamist, kuid antud tegevuse üle otsustab juba oma ala spetsialist vastavalt „Tunne oma klienti“ põhimõttele.

3.3. Vastutustundliku laenamise põhimõtte mõju hindamine läbi suhtarvuanalüüsi

Antud arvutuste tegemiseks on autor kogunud andmeid pankade konsolideeritud majandusaasta aruannetest perioodil 2007-2012.

Jooniselt 4 on näha, et kõige ühtlasemalt hoiab viivislaenude ja laenuportfelli suhet perioodil 2007-2012 Luminor (endine Nordea) ehk võib järeldada, et antud pank on jäänud krediitdireeglitele ning ka krediitväljastamise tingimustele truuks. Samuti ei ole halvad näitajad SEB-l kui ka Swedbank-il, kelle viivislaenude suhtarvu kõikumine võib ilmselgelt olla tingitud ka suure majandussurutise tagajärjest. LHV kõige kõrgem näitaja on 2010 aastal, kui viivislaenude portfelli kasvas

hüppeliselt. Antud hüpe ei saa kindlasti olla seotud ainult majandussurutisega ning antud aasta näitajast võib välja lugeda, et eelnevatel aastatel on pank liiga lihtsatel tingimustel laene väljastanud. Mis omakord tähendab seda, et ei ole järgitud vastutustundliku laenamise põhimõtet. Sama kehtib Bigbank-i kohta, kuid kuna Bigbank on ka turul tugev järelmaksu pakkuja Kaupmees OÜ nime all, siis võib järeldada, et antud näitajate hüppeline tõus võib olla ka tingitud järelmaksude väljastamisest. Ehk järelmaksu klientide tausta ei kontrollita kahjuks pankades väga tõsiselt. Puudub otsene kontakt kliendiga ning tihtilugu lähtutakse järelmaksu andmisel vaid erinevatest andmebaasidest pärineva infoga.

Joonis 4. Viivislaenude suhtarv
Allikas: Autori arvutused

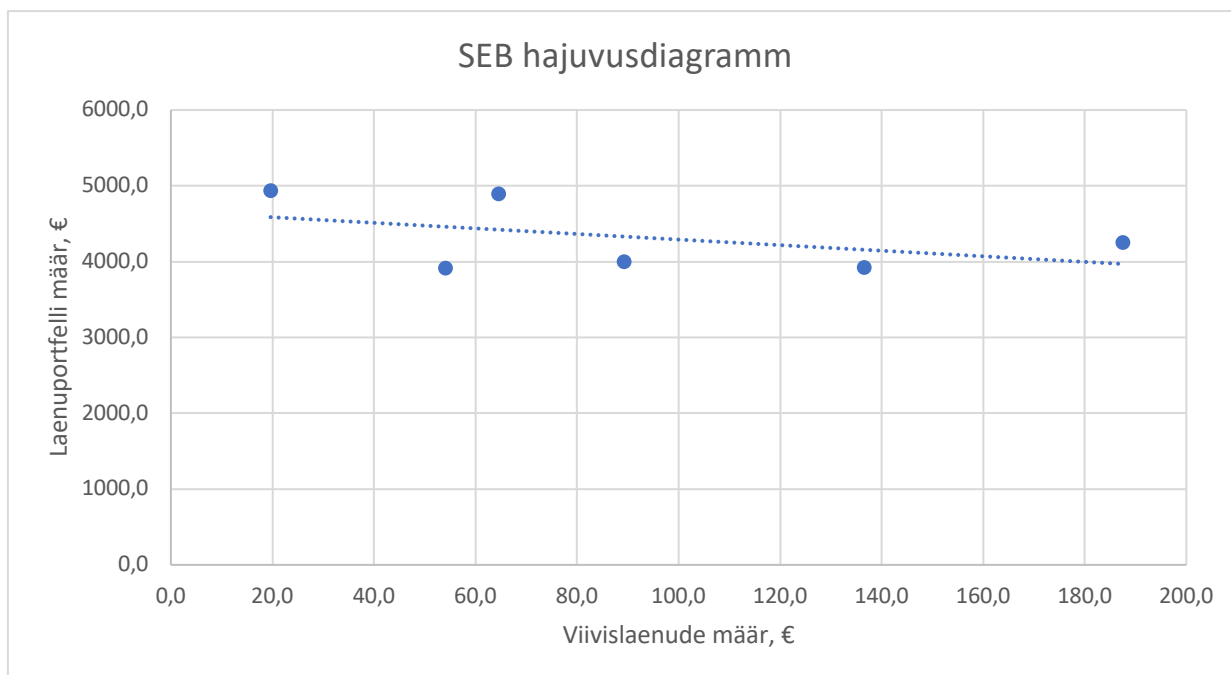
Antud analüüsist võib järeldada, et kõik valimis olevad pangad ei ole koguaeg korrektselt laene väljastanud, vaid pigem on mindud kergemat vastupanu teed ja tõstetud oma müügitulu vastutustundliku laenamise põhimõtet järgimata.

3.4. Korrelatsioonanalüüs

Korrelatsioonanalüüsis kasutatakse pankade finantsnäitajaid, viivislaenude ja laenuportfelli keskmiseid näitajaid perioodil 2007-2012, mis autori arvates võiksid loogiliselt võttes väljendada vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist pankades. Vastutustundliku laenamise direktiiv võeti Euroopa komisjoni poolt vastu 2008 aastal ja Eesti 2010 aastal muudeti see kohustuslikuks. Kui võtta peale direktiivi vastu võtmist pikem perioodi analüüsimiseks, siis kaob seos väga ühtlaseks ja antud mõju ei ole nii selgelt nähtav. Antud andmeid kasutades on lõputöö autor koostanud korrelatsioonanalüüsi leidmaks vastuse küsimusele, kas pangad järgivad vastutustundliku laenamise põhimõtet. Korrelatsioonanalüüsi tegemiseks on kasutatud *MS Exceli* keskkonnas protseduuri *CORREL*.

3.4.1. SEB

Antud alapeatükis on analüüsitud SEB panga viivislaenude ja laenuportfelli omavahelist seost. Korrelatsiooni tugevuse hindamiseks on esitatud andmed hajuvusdiagrammil. Joonis 5 põhjal võib öelda, et valitud suuruste seos on väga nõrk. Lisaks on välja arvutatud ka korrelatsioonikordaja, mis samuti näitab väga nõrka seost viivislaenu ja laenuportfelli vahel. Korrelatsioonikordaja väärtuseks on saadud $-0,469729919$.

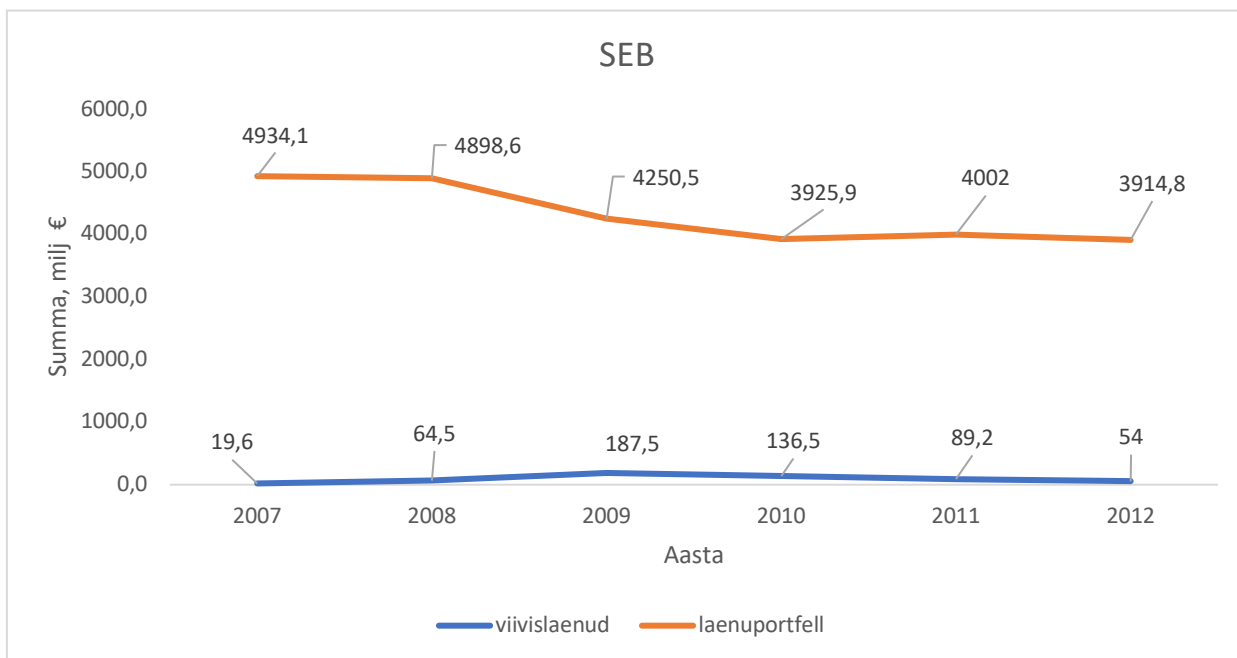

Jooni 5. SEB hajuvusdiagramm

Allikas: Autori arvutused

Antud arvutuste põhjal võib järeldada, et kuna seos on väga nõrk, siis panga laenude väljastamise otsused ei mõjuta tekkivaid viivislaene, need näitajad ei ole omavahel seotud. Millest võib omakorda järeldada, et krediidiotsused tehakse vastavalt vastutustundliku laenamise põhimõtte järgi.

Joonis 6 on ära toodud SEB panga viivislaenude ja laenuportfelli mahud perioodil 2007-2012, kust on näha, et laenude osakaal on aasta aastasse märkimisväärselt vähenenud, ehk võib eeldada, et pank järgib vastutustundliku laenamise põhimõtet ning teeb krediidiotsused läbimõeldult ning läbi põhjaliku analüüsi.

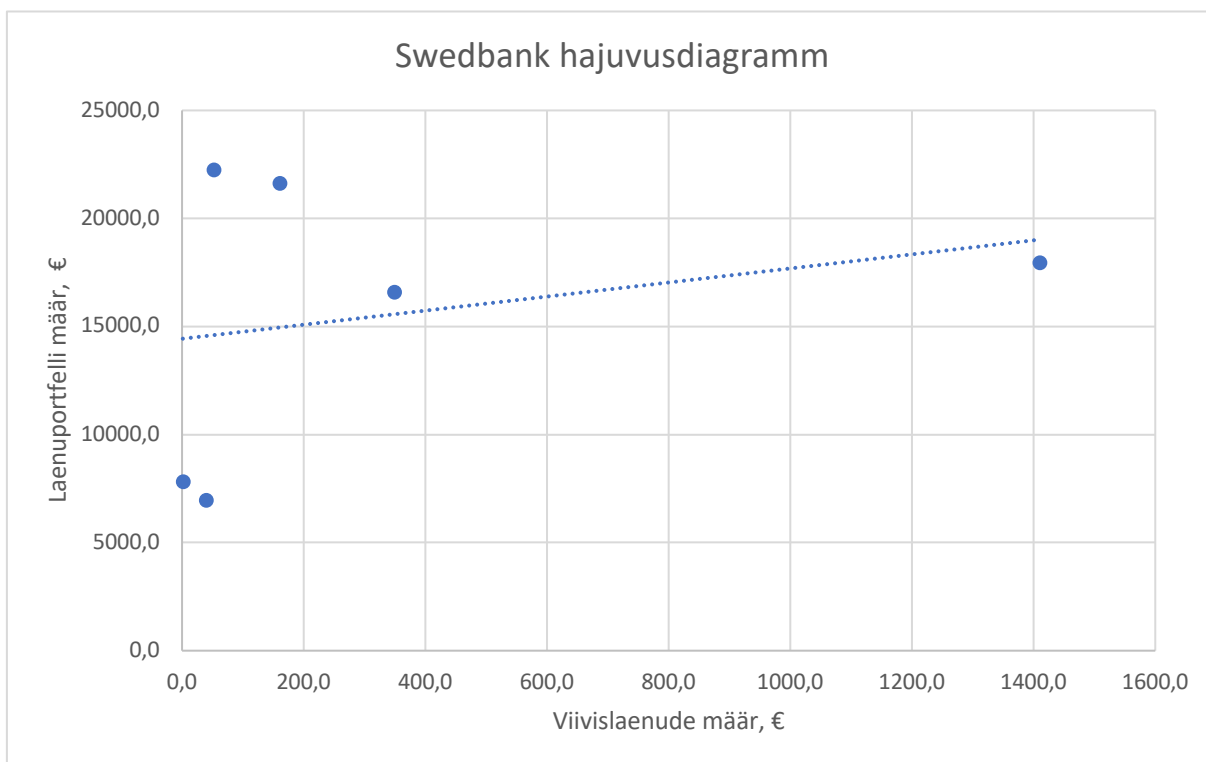

Joonis 6. Viivislaenude ja laenuportfelli maht perioodil 2007-2012
Allikas: SEB majandusaasta aruanded (2007-2012)

Antud joonisest tuleneb ka, et viivislaenud määr on kõige kõrgem olnud 2009 ja 2010 aastal, mis võib olla tingitud majandussurutisest, kuid võib ka näidata seda, et eelnevatel perioodidel väljastatud krediidiotsused on väljastatud leebemate krediidireeglite järgi. Peale 2010 aastat on viivislaenu määr taas vähenenud ehk laenude väljastamisel on krediidiotsused olnud konkreetsemad ja kaalutletumad. Vastavalt autori poolt koostatud küsitlusele on panga jaoks küll suurenes klientidega suuline suhtlemine, kuid krediidiotsuste tegemises ei muutunud märkimisväärselt midagi.

3.4.2. Swedbank

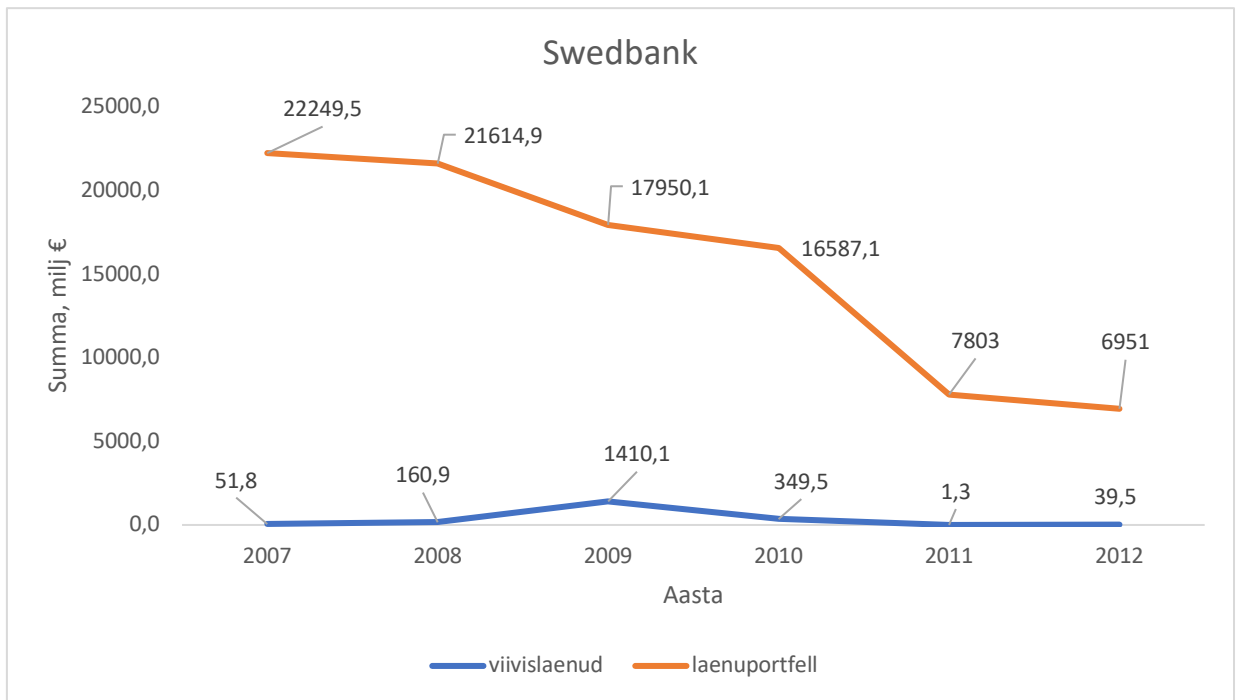
Swedbank korrelatsioonikordajaks saadi 0,264125511, ehk tegemist on nõrga seosega. Antud andmete põhjal võib järeldada, et ka Swedbank väljastas laene juba enne vastutustundliku laenamise põhimõtte vastuvõtmist korrektselt ja vastutustundlikult, ehk kõik laenuaotlused vaadati korralikult läbi ning laenu said kliendid, kes tõesti seda ka tagasi suutsid maksta.

Joonis 7. Swedbank-i hajuvusdiagramm

Allikas: Autori arvutused

Joonis 8 on ära toodud Swedbank-i viivislaenude ja laenuportfelli mahu perioodil 2007-2012. Antud joonisel on näha, et peale vastutustundliku laenamise põhimõtte vastuvõtmist on laenude väljastamine aeglustunud ka Swedbank-il.

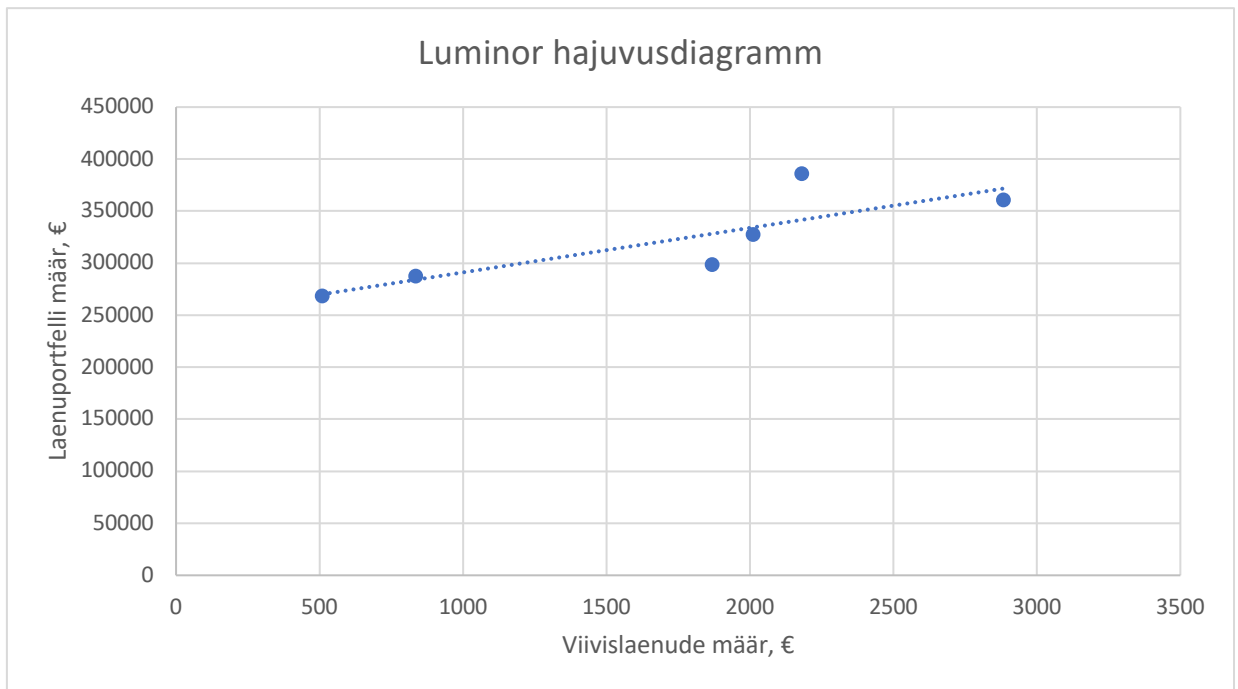

Joonis 8. Viivislaenude ja laenuportfelli maht perioodil 2007-2012
Allikas: Swedbank majandusaasta aruanded (2007-2012)

Lisaks laenuportfelli vähenemisele on ka vähenenud viivislaenude osakaal, ehk ka halbade laenude osakaal on pidevas vähenemises. Ehk samuti võib järeldada, et Swedbank peab antud põhimõttest kinni ja ei väljasta laene vastutustundetult.

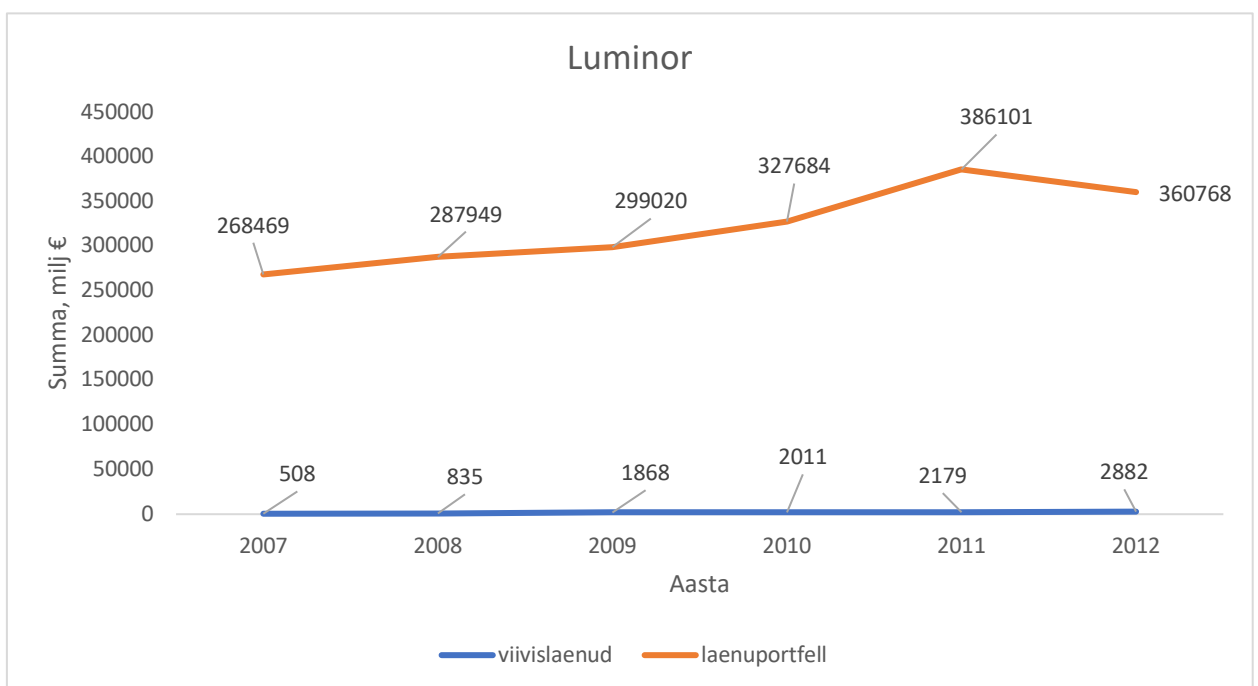
3.4.3. Luminor

Luminor panga korrelatsioonikordajaks on 0,838994804, ehk tegemist on nii hajuvusdiagrammi kui ka korrelatsioonikordaja järgi tugeva seosega. Millest omakorda võib järeldada, et antud pank ei pea vastutustundliku laenamise põhimõttest tihti kinni. Väljastatakse laene, mis on juba eoses teada, et mõne aja möödudes läheb hapuks ja klient ei suuda laenu tagasi maksta.

Joonis 9. Luminor panga hajuvusdiagramm
Allikas: Autori arvutused

Kui eelneva kahe panga puhul on näha, et nii laenuportfell kui ka viivislaenude määr väheneb aasta aastasse, siis Lumiori puhul on see pigem vastupidine. Nii laenuportfelli kui ka viivislaenude määra on pigem suurenenud. Isegi suur majandussurutus ei tundu olevat mõjutanud Luminori näitajaid.

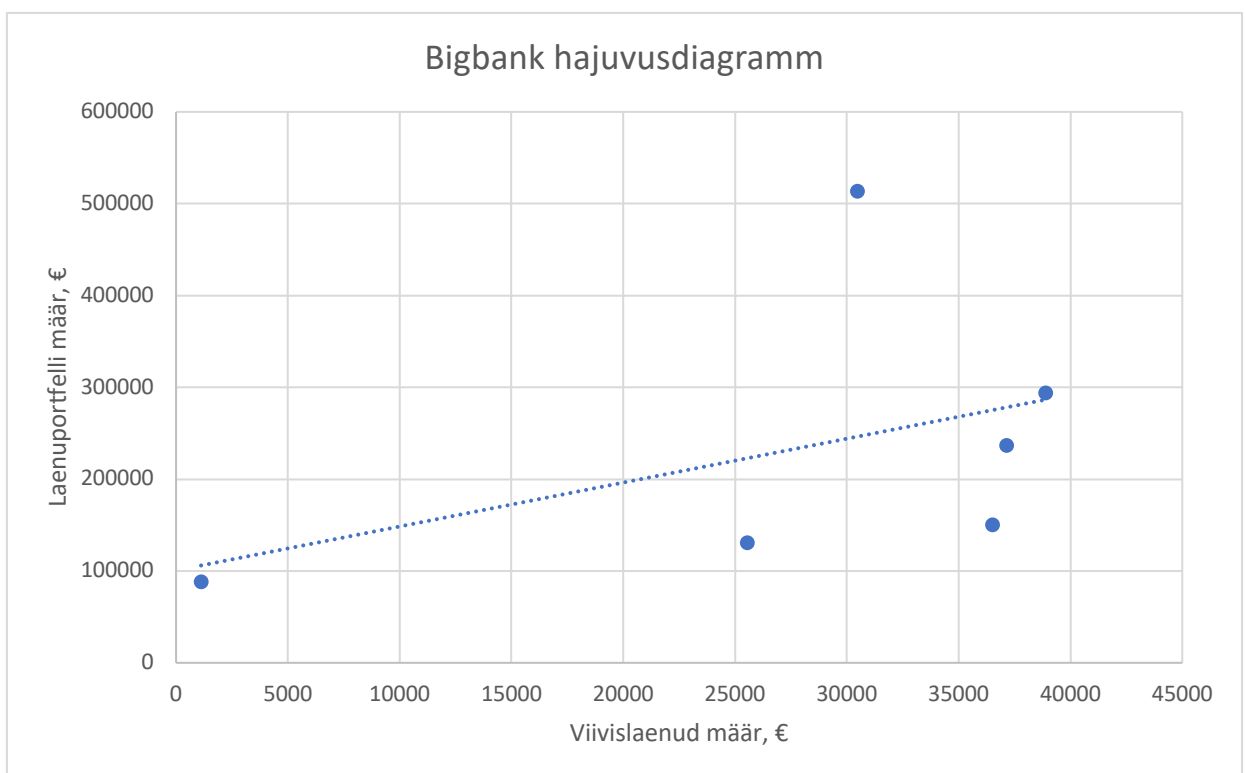

Joonis 10. Viivislaenude ja laenuportfelli maht perioodil 2007-2012
Allikas: Luminor majandusaasta aruanded (2007-2012)

Luminori viivislaenude määra kui ka laenuportfelli määra on omavahel tugevas seoses. Kui kasvab laenuportfell, siis suureneb ka viivislaenude määra.

3.4.4. Bigbank

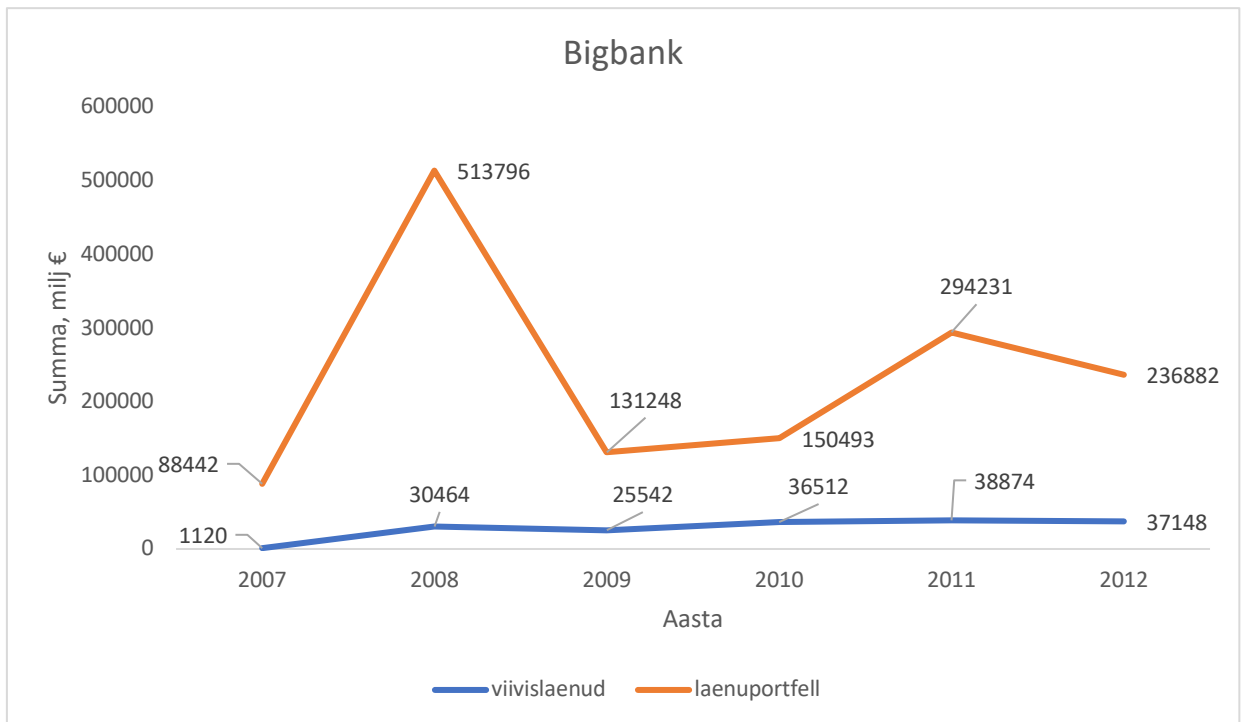
Bigbank-i korrelatsioonikordajaks on 0,437185515, ehk tegemist on keskmise seosega. Antud analüüsi põhjal saab järeldada, et ka Bigbank-i laenude väljastamise otsusega on tehtud põhjalikult ja vastutustundlikult. Klientidega suheldakse ja nende laenu tagasi maksmisses ollakse pigem kindlal. Laenu ei anta klientidele ilma korraliku krediidianalüüsita.

Joonis 11. Bigbank-i hajuvusdiagramm

Allikas: Autori arvutused

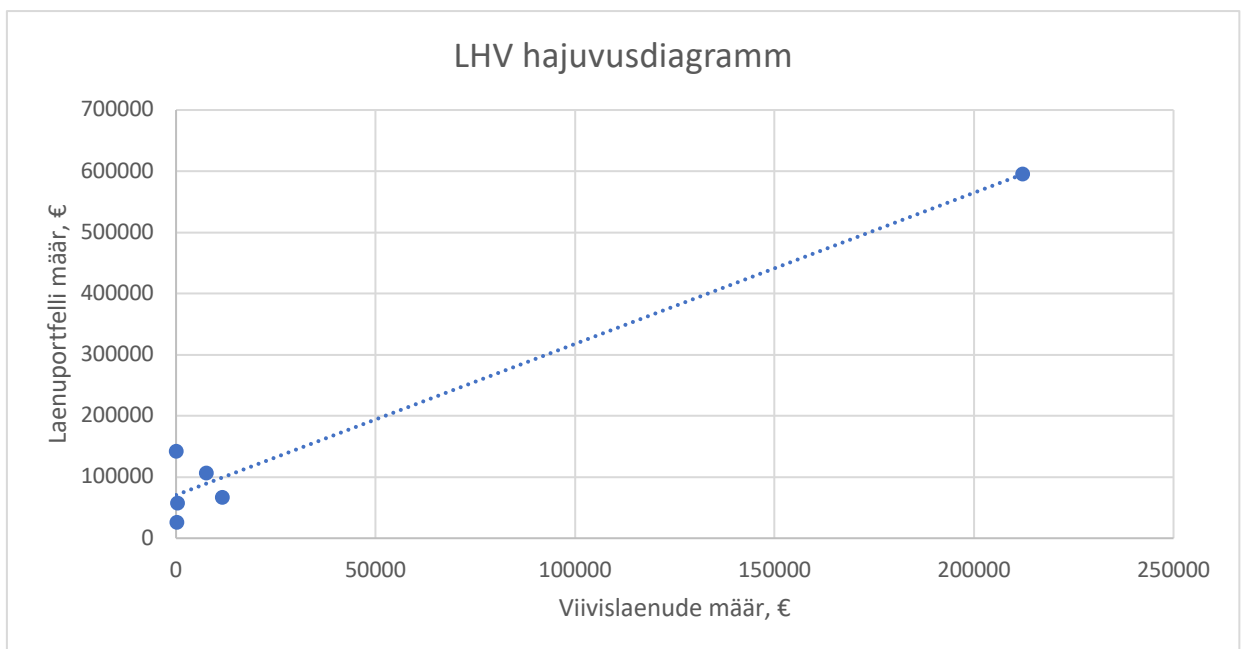
Joonis 12 on välja toodu perioodil 2007-2012 Bigbank-i viivislaenude ja laenuportfelli määrad, kus on näha, et 2008 aastal on laenuportfell märkimisväärselt kasvanud, kuid see ei ole järgnevatel aastatel mõjutanud viivislaenude määra. Viivislaenude määra on olnud suhteliselt stabiilne, ehk jällegi võib järeldada, et laene väljastatakse vastutustundlikult ning kliendid kellele laenu on antud, on samuti vastutustundlikud.

Joonis 12. Viivislaenude ja laenuportfelli maht perioodil 2007-2012
Allikas: Bigbank majandusaasta aruanded (2007-2012)

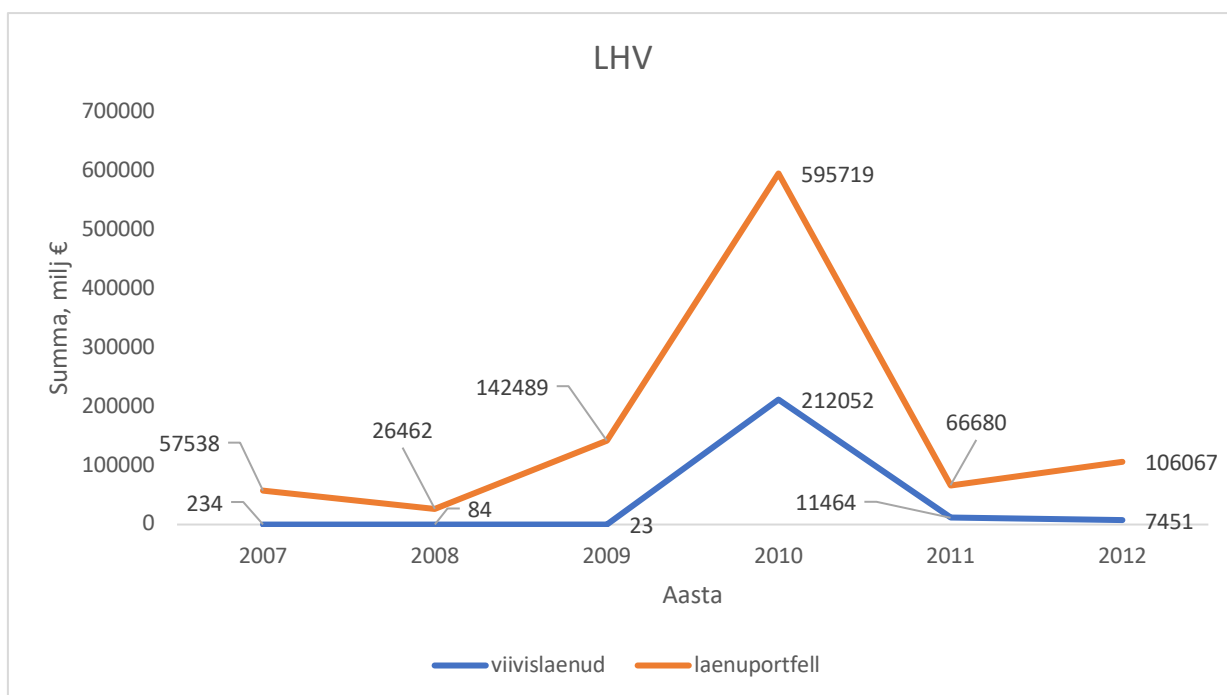
3.4.5. LHV

LHV korrelatsioonikordaja on 0,981019424, ehk tegemist on antud töö valimis olevate pankade seas, kõige tugevama seosega.

Joonis 13. LHV hajuvusdiagramm
Allikas: Autori arvutused

Joonisel 14 on näha, et kui kasvab laenuportfelli määr, siis samamoodi kasvab kohe ka viivislaenude määr. Antud tulemusest võib järeldada, et pandal puudub korralik laenu väljastamise süsteem ja pigem soovitakse intresside näol võimalikult palju kasumit teenida, kui vastutustundliku laenamise põhimõtet järgida.

Joonis 14. Viivislaenude ja laenuportfelli maht perioodil 2007-2012

Allikas: LHV majandusaasta aruanded (2007-2012)

Antud analüüsist võib järeldada, et LHV-st on võrreldes teiste pankadega, kõige lihtsam laenu saada, sest ilmselgelt ei kontrollita väga tõsisest klientide tausta.

3.5. Järeldused

Lõputöös esitatud küsimustele vastamiseks viidi läbi intervjuu stiilis küsimustik ning koostati suhtarvuanalüüs ja korrelatsioonanalüüs, et leida vastus küsimusele, kas Eesti pankades tarbijakrediidilepingute sõlmimisel lähtutakse vastutustundliku laenamise põhimõttest. Enne kõige analüüsiti viie panga viivislaenude ja laenuportfelli näitajaid perioodil 2007-2012, kuna 2008 aastal võeti vastu vastutustundliku laenamise põhimõte.

Vastavalt küsimustiku vastustele SEB panga, Swedbank-i, Luminor panga, Bigbank-i ja LHV poolt, saab teha järelduse, et vastavalt vastutustundliku laenamise põhimõtte vastuvõtmist on pangad pidanud tegema muudatusi oma töökorralduses ning võrreldes varasema perioodiga suheldakse ja nõustatakse kliente rohkem. Ja ka kliendid on kohustatud rohkem laenupakkumisse süvenema, et teha õige otsus, mis sobib just talle.

Suhtarvuanalüüsi põhjal saab teha järelduse, et kõik pangad ei ole ühtmoodi järginud vastutustundliku laenamise põhimõtet. Antud valimis on pangad, kes pigem väljastavad kasumi eesmärgil võimalikult palju laene, kuid samas peavad ka arvestama sellega, et lisaks laenuportfelli suurenemisele, suureneb ka viivislaenude määr. Samuti on antud pankade valimis panku, kes väljastavad laene ja laenuportfelli suurus ei mõjuta viivislaenude määra suurus. Ehk kui väljastada laene vastutustundliku laenamise põhimõtet järgides, siis ei kasvava viivislaenude määr võrdeliselt laenuportfelli määraga.

Korrelatsioonanalüüsi põhjal tehti autori poolt järeldus, et SEB, Swedbank ja Bigbank järgivad vastutustundliku laenamise põhimõtet ning väljastavalt klientidele laene peale põhjalikku krediidianalüüsi. Luminor pank ja LHV pank aga vastupidiselt ei võta vastutustundliku laenamise põhimõtet väga tõsiselt ning seetõttu võib analüüsist järeldada, et antud pangad väljastavad laene vastavalt kasumlikkuse tõstmisele, millega seoses kasvab viivislaenude määra sama palju kui laenuportfelli määr.

Teoreetilises osas leiti vastus esimesele küsimusele, et millised seadused reguleerivad täna Eesti kontekstis tarbijakrediidilepingute sõlmimist. Ehk Eestis täna reguleerib tarbijakrediidilepingute sõlmimist VÕS ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/48/EÜ. Antud seadus ja direktiiv on täna veel pigem soovituslikud ning annavad vajalikku infot tarbijakrediidilepingute sõlmijatele, et ära hoida hilisemaid sanktsioone lepingu mitte täitmisel.

Üheks uurimisküsimuseks oli hinnata pankade kodulehel olevate laenutaotluste esitamise korda, ehk teada saada, kas pangad omandavad kliendi kohta piisavalt teavet laenutaotluse esmasel esitamisel. Autori hinnangul on eelinfo piisav, et teada saada, milline on kliendi ametlik sissetulek, igakuised kohustused ning varasem maksekäitumine. Lisaks kliendi poolt täidetavatele andmetele teeb pank kliendi nõusolekul päringu välistesse andmebaasidesse, ehk saab infot Pensioniregistrist ja Krediidinfo. Lisaks küsivad pangad kliendi käest vajadusel juurde ka viimase 6 kuu kontoväljavõtteid, et hinnata igakuiste kohustuste suurus.

KOKKUVÕTE

Laenude võtmine on tänapäeva ühiskonnas täiesti normaalne nähtus ning ka pidevalt tõusev trend. Kuid selle jaoks, et lepingute osapooled ei satuks konflikti või tekitaksid tahtlikult vastaspoolele kahju, on täna võetud vastu vastutustundliku laenamise põhimõtte printsiip. Antud printsiip on pigem soovituslik järgida, et tagada seaduslik kaitse mõlemale osapolele. Tarbijakrediidilepingu eesmärk on võimaldada kliendil soetada endale suuremas summas tarbeesemeid või teenuseid ning tasuda antud asjade eest osamaksetena.

Lõputöö eesmärk oli hinnata viie Eesti panga – SEB pank, Swedbank, Luminor pank, Bigbank ja LHV laenuportfelli ja viivislaenude määra, et leida vastus küsimusele, kas pangad järgivad vastutustundliku laenamise põhimõtet. Antud eesmärk sai saavutatud läbi nii läbi teoreetilise kui ka empiirilise materjali. Teoreetilises osas saadi vastus küsimusele, et millised seadused reguleerivad täna Eesti kontekstis tarbijakrediidilepingute sõlmimist. Täna Eesti pankades reguleerib vastutustundliku laenamise põhimõtet VÕS ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/48/EÜ.

Empiirilises osas viidi läbi intervjuu stiilis küsimustik viie panga töötajaga, millest võib järeldada, et pangad on pidanud peale vastutustundliku laenamise põhimõtte vastuvõtmist muutma nii oma töökorraldust kui ka muutunud on klientidel laenuotluse esitamise ning lepingu allkirjastamise protsess, sest kliendil on samuti kohustus tutvuda laenulepingu kõikide osadega, vajadusel võrrelda pakkumist teiste laenupakkujatega ning pidada kinni samuti vastutustundliku laenamise põhimõttest.

Korrelatsioonanalüüsi tulemuste põhjal võib järeldada, et valimis olevad pangad järgivad mõneti vastutustundliku laenamise põhimõtet. Nii SEB, Swedbank kui ka Bigbank on laenude väljastamisel olnud vastutustundlikud juba enne vastutustundliku laenamise põhimõtte vastuvõtmist. Antud järelduse saab teha laenuportfelli ja viivislaenude määra omavahelisest seosest. Kahjuks ei saa sama järeldada Luminor panga ja LHV panga analüüsi põhjal, sest nende tulemuseks saadi laenuportfelli ja viivislaenude tugev omavaheline seos, mis tähendab, et laenude väljastamise maht mõjutab ka viivislaenude mahtu. Krediidiotsuseid tehakse lähtuvalt kasumi teenimisele, mitte vastutustundliku laenamise põhimõttele.

Suhtarvuanalüüs annab võrreldes korrelatsioonanalüüsi tulemustega samaväärse vastuse valimis olevatele pankadele. Ehk SEB pank, Swedbank ja Bigbank peavad vastutustundliku laenamise põhimõtetest kinni ning Luminor pank ja LHV pank kahjuks nii palju mitte.

SUMMARY

COMPLIANCE OF RESPONSIBLE LENDING PRINCIPLES IN ESTONIAN BANKS WHEN CONCLUSION CONSUMER CREDIT AGREEMENT

Triin Idnurm

Borrowing is a completely normal phenomenon in today's society and also a constantly rising trend. However, the principle of responsible lending has been adopted today so that the parties to contracts do not conflict or deliberately harm the counterparty. It is rather advisable to follow this principle to ensure legal protection for both parties. The purpose of a consumer credit agreement is to enable the customer to purchase a larger amount of consumer goods or services and to pay for the given things in installments.

The dissertation aimed to evaluate the loan portfolio and overdue loans of five Estonian banks - SEB bank, Swedbank, Luminor bank, Bigbank and LHV - to find an answer to the question of whether banks follow the principle of responsible lending. This goal was achieved through both theoretical and empirical material. In the theoretical part, the answer was given to the question of which laws regulate the conclusion of consumer credit agreements in the Estonian context today. Today, the principle of responsible lending in Estonian banks is regulated by VÕS and Directive 2008/48 / EC of the European Parliament and the Council.

In the empirical part, an interview-style questionnaire was conducted with five bank employees, from which it can be concluded that after adopting the principle of responsible lending, banks have had to change their work organization and change the loan application and signing process, if necessary, compare the offer with other lenders and also adhere to the principle of responsible lending.

Based on the results of the correlation analysis, it can be concluded that the banks in the sample follow the principle of responsible lending to some extent. SEB, Swedbank and Bigbank have been responsible for issuing loans even before the adoption of the principle of responsible lending. This conclusion can be drawn from the relationship between the loan portfolio and the rate of overdue loans. Unfortunately, the same cannot be inferred from the analysis of Luminor Bank and LHV Bank, as they resulted in a strong link between the loan portfolio and overdue loans, which means that the volume of overdue loans also affects the volume of overdue loans. Credit decisions are made based on making a profit, not on the principle of responsible lending.

The ratio analysis gives an equivalent answer to the banks in the sample compared to the results of the correlation analysis. In other words, SEB Bank, Swedbank and Bigbank adhere to the principles of responsible lending, and unfortunately, Luminor Bank and LHV Bank do not do so much.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

Annual Report. Balti Investeeringute Grupi pank AS. Kättesaadav:

<https://www.globenewswire.com/news-release/2008/02/29/64185/0/en/BIG-audited-financial-results-for-2007.html>, 2007.

Annual Report. Balti Investeeringute Grupi pank AS. Kättesaadav:

<http://www.globenewswire.com/Attachment/DownloadAttachment?articleid=13972&fileId=128718&filename=annual%20report%20eur.pdf&filetype=3&islogo=0>, 2008.

Annual Report. Bigbank AS. Kättesaadav:

https://www.bigbank.se/content/uploads/2016/08/Avalik-vahearuanne-bigbank_annual_report_2011.pdf, 2011.

Annual Report, Bigbank AS. Kättesaadav:

https://www.bigbank.at/content/uploads/2015/07/2012_bigbank_annual.pdf, 2012.

Aastaruanne. AS SEB Pank Grupp. Kättesaadav:

<https://www.seb.ee/seb/finantsaruanded/seb-eesti-finantsaruanded#2012>, 2007-2012.

Aastaruanne. AS LHV Group. Kättesaadav: <https://investor.lhv.ee/aruanded/>, 2007-2012.

Aastaruanne. Swedbank AS. Kättesaadav:

<https://id.swedbank.ee/about/about/reports/annual>, 2007-2012.

Annual Report. Nordea Bank AB. Kättesaadav:

<https://www.nordea.com/en/investor-relations/reports-and-presentations/group-annual-reports/?p=3&fCat=tcm:33-19219-1024>, 2007-2012.

Brown, S. (2016). Consumer credit relationships – protection, self-interest/reliance and dilemmas in the fight against unfairness: the unfair credit relationship test and the underlying rationale of consumer credit law. *Legal Studies, University of Leeds.*, Vol. 36, No.2, 230-257.

Cerini, D.V. (2017). Consumer Over-Indebtedness, Credit Contracts and Responsible Lending. *Global Jurist.* Vol. 17, Issue 3.

Dufays, L. (2012). Responsible Banking, the 10 Principles. *Aestimation, the IEB International Journal of Finance*, 5, 240-245.

- Eesti Pank. (2020). *Krediidisasuutuste statistika. 3.3. Laenuid*. Kättesaadav: <https://statistika.eestipank.ee/#/et/p/FINANTSSEKTOR/147>.
- Euroopa Komisjon, Brüssel COM(2014) 259 final. *Komisjoni aruanne Euroopa parlamendile ja nõukogule tarbijakrediidilepinguid käsitleva direktiivi 2008/48/EP rakendamise kohta*.
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/48/EÜ (23. aprill 2008)
- Finantsinspeksioon, Vastutustundliku laenamise nõuded
- Junuzovic, M. (2018). *Transparency of (pre-)contractual information in consumer credit agreements: is consistency the missing key?*
- Konsolideerimisgrupi majandusaasta aruanne 2009. Bigbank AS. Kättesaadav: <https://newsclient.omxgroup.com/cds/DisclosureAttachmentServlet?messageAttachmentId=294534>
- Konsolideerimisgrupi majandusaasta aruanne 2010. Bigbank AS. Kättesaadav: <https://newsclient.omxgroup.com/cds/DisclosureAttachmentServlet?showInline=true&messageAttachmentId=337956>
- Krediitiasutuste seadus. RT 1, 08.01.2020, 6.
- Mak, V. (2015). What is Responsible Lending? The EU Consumer Mortgage Credit Directive in the UK and the Netherlands. *Journal of Consumer Policy* 38, 413.
- Responsible lending*. Bigbank AS. Kättesaadav: <https://www.bigbank.eu/about-us#responsible-lending>
- Scholtens, B. (2009). Corporate Social Responsibility in the International Banking Industry. *Journal of Business Ethics*, 86:159.
- Segal, T. *Nonperforming Loan (NPL)*. Investopedia. Kättesaadav: <https://www.investopedia.com/terms/n/nonperformingloan.asp>, 9. märts 2020.
- Tamm, T. (2012). *Laenuandjale kehtib vastutustundliku laenamise põhimõte*.
- Tarbijakaitse ja Tehnilise Järevalve Amet. *Euroopa Tarbijakrediidi Standardinfo teabeleht*. Kättesaadav: https://www.ttja.ee/sites/default/files/Tarbija/pildid/euroopa_tarbijakrediidi_standardinfo_teabelehe_naidis.pdf
- Tarbijamisaen*. Luminor Bank AS. Kättesaadav: <https://www.luminor.ee/ee/era/tarbijamisaen>
- Võlaõigusseadus. RT 1, 08.01.2020, 10.
- Võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus. RT I 2010, 77, 590.

Vaikelaen. Bigbank AS. Kärresaadav: <https://www.bigbank.ee/vaikelaen/>

Vaikelaen. AS LHV Grupp. Kättesaadav:

https://www.lhv.ee/et/vaikelaen?gclid=EAiaIQobChMI1trE-dfJ6QIVhojVCh3S5wjZEAAAYASAAEgKr9vD_BwE

Vaikelaen. SEB Pank AS. Kättesaadav: <https://www.seb.ee/laen-ja-liising/vaikelaenud/vaikelaen>

Vaikelaen. Swedbank AS. Kättesaadav:

<https://www.swedbank.ee/private/credit/loans/newSmall?language=EST>

LISAD

Lisa 1. Krediidilepingus nõutavad andmed

Lisa 2. Euroopa Tarbijakrediidi Standardinfo teabeleht

Lisa 3. Laenuaotlemisel küsitavate andmete tabel

Lisa 4. Viivislaenude suhtarv

Lisa 5. Küsimustik

Lisa 6. Eesti pankade korrelatsioonikordaja

Lisa 1 Krediidilepingus nõutavad andmed

- a) krediidi liik;
- b) lepingupoolte isikuandmed ja geograafilised aadressid ning vajaduse korral asjaomase krediidivahendaja nimi ja geograafiline aadress;
- c) krediidilepingu kestus;
- d) krediidi kogusumma ja tingimused krediidi kasutusse võtmiseks;
- e) konkreetse kauba või teenuse eest tasumiseks maksete edasilükkamise vormis võetud krediidi puhul või seotud krediidilepingute puhul kaup või teenus ja selle hind kohe tasudes (netohind);
- f) laenuintress, kõnealuse intressimäära kohaldamistingimused ja olemasolu korral esialgse laenuintressi suhtes kohaldatav indeks või baasintressimäär, samuti laenuintressi muutmise ajavahemikud, tingimused ja kord, ning juhul kui erinevates tingimustes kohaldatakse erinevaid laenuintresse, esitatakse eespool nimetatud teave kõigi kohaldatavate laenuintresside kohta;
- g) krediidi kulukuse aastamäär ja tarbija poolt makstav kogusumma, mis on arvutatud krediidilepingu sõlmimise ajal; märgitakse kõik kõnealuse määra arvutamiseks kasutatud eeldused;
- h) tarbija poolt tehtavate maksete summa, arv ja sagedus ning vajaduse korral tagasimaksete sooritamise järjekord erineva laenuintressiga laenujääkide puhul;
- i) kui tegemist on fikseeritud kestusega krediidilepingu põhiosa tagasimaksmisega, siis tarbija õigus saada taotluse korral ja tasuta mis tahes hetkel kogu krediidilepingu kestuse jooksul tagasimaksetabeli kujul esitatav loetelu. Tagasimaksetabelis näidatakse ära võlgu olevad summad ning selliste summade tagasimaksmisega seotud tähtajad ja tingimused; tabelis esitatakse iga tagasimakse jaotus, näidates ära laenu põhiosa tagasimakse, laenuintressi alusel arvutatud intressi ning vajaduse korral lisakulud; kui intressimäär ei ole fikseeritud või kui krediidilepingu alusel võib lisakulusid muuta, sisaldab tagasimaksetabel selgel ja kokkuvõtlikul viisil viidet asjaolule, et tabelis sisalduvad andmed kehtivad ainult seni, kuni laenuintressi või lisakulusid krediidilepingu kohaselt muudetakse;
- j) kui tasusid ja intressi tuleb maksta laenu põhiosa tagasimaksmiseta, siis loetelu, milles on märgitud intressi ning sellega seotud korduvate ja ühekordsete tasude maksmise tähtajad ja tingimused;
- k) vajaduse korral ühe või mitme konto pidamise tasud, kui see on nõutav selleks, et kajastada nii tagasimaksete kui ka krediidi kasutusse võtmise kandeid, välja arvatud juhul, kui konto avamine ei ole kohustuslik, koos maksevahendi kasutamise tasudega nii tagasimaksete kui ka

krediidi kasutusse võtmise kannete eest ning muud krediidilepinguga seotud tasud ning selliste tasude muutmise tingimused;

- l) kohaldatav viivisintressimäär maksete hilinemise eest sellisena, nagu seda kohaldatakse krediidilepingu sõlmimise ajal, selle kohandamise üksikasjad ja vajaduse korral lepingu rikkumisest tulenevad tasud;
- m) hoiatus seoses tasumata maksetest tulenevate tagajärgedega;
- n) kohaldataval juhul avaldus, et tasumisele kuuluvad notaritasud;
- o) vajaduse korral nõutavad tagatised ja kindlustus;
- p) taganemisõiguse olemasolu või puudumine ja ajavahemik, mille vältel taganemisõigust saab kasutada, ja muud taganemisõiguse kasutamise tingimused, sealhulgas teave tarbija artikli 14 lõike 3 punkti b kohase kohustuse kohta maksta kasutatud põhiosa ja intress ning kogunevast intressist päeva kohta;
- q) artiklist 15 tulenevate õigustega seonduv teave ning nende õiguste kasutamise kord;
- r) vajaduse korral krediidi ennetähtaegse tagastamise õigus, krediidi ennetähtaegse tagastamise kord ja vajaduse korral teave, mis käsitleb krediidiandja õigust saada hüvitist ning selle hüvitise arvutamise viisi;
- s) krediidilepingu lõpetamise õiguse kasutamise kord;
- t) kas tarbijal on juurdepääs kohtuvälisele kaebuste ja kahjuhüvitusnõuete menetlusele ning kui on, selle kasutamise võimalused;
- u) vajaduse korral muud lepingutingimused;
- v) vajaduse korral pädeva järelevalveasutuse nimi ja aadress.

Lisa 2. Euroopa Tarbijakrediidi Standardinfo teabeleht

EUROOPA TARBIJAKREDIIDI STANDARDINFO TEABELEHT

1. Krediidiandja nimi ja kontaktandmed

Krediidiandja	Laenuandja OÜ
Aadress	Tamme 12, Tallinn 12154
E-post	laenuandja@laenuandja.ee

2. Krediiditoote kirjeldus

Krediidi liik	Tarbimislaen
Kasutusse võetav krediidisumma või krediidi ülempiir	200 eurot
Krediidi kasutusse võtmise tingimused <i>Krediidi kättesaamise viis ja aeg.</i>	Krediidiandja kannab krediidisumma tarbija pangakontole 3 päeva möödudes peale lepingu allkirjastamist
Tarbijakrediidilepingu kestus	6 kuud
Tagasimaksed ja vajaduse korral erineva intressimääraga laenujääkide puhul see, milliste tarbijakrediidilepingust tulenevate maksete katteks tagasimakset arvestatakse	Tasumisele kuulub: - vastavalt maksegraafikule krediidi põhiosa tagasimaksest ja intressist koosnev makse; - kokku 6 järjestikust makset. Intress ja/või tasud makstakse järgmiselt: - arvestatud intress kuulub tasumisele igakuiselt põhiosa tagasimaksmise tähtpäeval

Kasutusse võetav krediidisumma on rahasumma, mille Sa saad enda kasutusse.

Sia kirjutab krediidiandja, millise aja jooksul Saad krediidisumma enda kasutusse.

Intress näitab, kui palju laenuandjale laenu kasutamise eest maksad. Selles ei sisaldu lepingutasu jm kulud.

3. Krediidiga seotud kulud

Intressimäär aastas või vajaduse korral erinevad tarbijakrediidilepingus kohaldatavad intressimäärad	Fikseeritud intress 19 % aastas
Krediidi kulukuse määr <i>Krediidi kogukulu, mis on väljendatud aastase protsendimäärana krediidisummast või krediidi ülempiirist.</i> <i>Krediidi kulukuse määra abil saab võrrelda erinevaid pakkumisi.</i>	Krediidi kulukuse määr on 20,30 % aastas järgmistel tingimustel: Krediidisumma 200 eurot Intress 19 % aastas Laenuperiood 6 kuud Lepingutasu 7 eurot
Kas krediidi saamiseks või krediidi saamiseks pakutaval tingimustel on kohustuslik — sõlmida kindlustusleping või — muu kõrvalleping <i>Kui kõrvallepinguga seotud kulud ei ole krediidiandjale teada, ei sisaldu need krediidi kulukuse määras.</i>	Ei Ei
Kaasnevad kulud	
Muud tarbijakrediidilepingust tulenevad tasud	Lepingutasu 7 eurot

Krediidi kulukuse määr näitab laenu kogukulu, selles sisalduvad lepingutasu jm kulud.

Võrdle erinevaid pakkumisi ja pane tähele, mida väiksem on krediidi kulukuse määr, seda odavam on laen.

Tarbijakrediidileping on tühine, kui tarbija poolt tasumisele kuuluva krediidi kulukuse määr aastas ületab krediidi andmise ajal Eesti Panga viimati avaldatud viimase kuue kuu keskmist krediidiastutuste poolt eraisikutele antud tarbijakrediitide kulukuse määra enam kui kolm korda. Statistika leiad [Eesti Panga veebilehelt](#).

<p>Tarbijakrediidilepingust tulenevate tasude muutmise tingimused</p>	<p>Krediidiandjal on õigus hinnakirjas toodud tasusid muuta, teatades muudatusest vähemalt 2 kuud ette.</p>
<p>Maksetega hiline misega kaasnevad kulud <i>Maksete tasumata jätmisel võivad olla tõsised tagajärjed (nt sundmüük) ning see võib raskendada krediidi saamist.</i></p>	<p>Maksetega hiline misega kaasneb krediidiandja õigus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nõuda viivist 19 % aastas - Nõuda sissenõudmiskulude hüvitamist iga sissenõutavaks muutunud kohustuse kohta: <ol style="list-style-type: none"> 1. Lepingu kehtivusaajal vaid ühe meeldetuletuskirja eest summas kuni 5 eurot. Krediidiandjal on õigus hüvitist nõuda ainult juhul, kui ta on saatnud tarbijale enne vähemalt ühe tasuta meeldetuletuse. 2. Pärast lepingu lõppemist 30-50 eurot, sõltuvalt võlaosaldaja nõudest.

Siit näed, millised kulud võivad kaasneda, kui sa maksete tasumisega hilined.

Viivis on hüvitis, mida krediidiandja saab nõuda, kui oled maksete tasumisega hiljaks jäänud.

Sissenõudmiskulud on näiteks kulud, mis tekivad võlgnikuga ühenduse saamiseks (helistamiseks, meeldetuletuskirjade saatmiseks jne). Konkreetseid ülempiire tarbijalt nõutavate sissenõudmiskulude suurusele on toodud võlaõigusseaduse §113².

4. Muud olulised õiguslikud aspektid

<p>Taganemisõigus <i>Tarbija võib tarbijakrediidilepingust taganeda 14 päeva jooksul.</i></p>	<p>Jah</p>
<p>Krediidi ennetähtaegne tagastamine <i>Teil on igal ajal õigus krediidi osaliseks või täielikuks ennetähtaegselt tagastamiseks.</i></p>	<p>Jah</p>
<p>Krediidi ennetähtaegsel tagastamisel on krediidiandjal õigus saada hüvitist</p>	<p>Jah. Hüvitise suurus ei või ületada üht protsenti ennetähtaegselt tagasimakstud krediidi summast, kui krediidi ennetähtaegse tagasimaksmise ja tarbijakrediidilepingus kokkulepitud tarbijakrediidilepingu lõppemise vaheline periood on pikem kui üks aasta, ja 0,5 protsenti ennetähtaegselt tagasimakstud krediidi summast, kui see periood ei ületa üht aastat.</p>
<p>Päringud andmekogudest <i>Krediidiandja peab Teile andma viivitamata ja tasuta teavet andmekogus tehtud päringu tulemustest, kui päringu tulemusena otsustatakse Teile krediiti mitte anda. Andmekogudest saadud teavet ei edastata, kui sellise teabe edastamine on keelatud õigusaktidega või on vastuolus avaliku korra või julgeoleku eesmärkidega.</i></p>	<p>Jah.</p>
<p>Õigus saada tarbijakrediidilepingu projekti koopia <i>Teil on õigus saada nõudmise korral tasuta tarbijakrediidilepingu projekti koopia. Seda õigust ei ole, kui krediidiandja ei soovi taotluse saamise ajal lepingueelseid läbirääkimisi jätkata.</i></p>	<p>Jah</p>

Kui sa soovid võid krediidi osaliselt või täielikult tagastada ennetähtaegselt. Sellisel juhul sa ei võlgne krediidi kasutamata jätmise ajale langevat intressi ja muid kulusid.

Krediidiandjal on krediidi ennetähtaegsel tagastamisel õigus nõuda hüvitist. Ennetähtaegse tagastamise õiguse ja hüvitise määramise aluseks on võlaõigusseaduse § 411.

Lisa 3. Laenuaotlemisel küsitavate andmete tabel

	SEB	SWED	LUMINOR	BIGBANK	LHV
Ees-ja perekonnanimi	x	x	x	x	x
Isikukood	x	x	x	x	x
Soovitud laenusumma	x	x	x	x	x
Laenu kasutamise sihtotstarve	x		x		x
Laenu tähtaeg	x	x	x	x	
Maksepäev	x		x	x	
Elukoha aadress	x		x	x	
Epost	x		x	x	x
Kontakttelefon	x	x	x	x	x
Kodakondsus	x				
Haridus	x	x	x		x
Perekonnaseis	x		x		x
Praeguse eluaseme tüüp	x				
Elukutse/staatus	x		x		x
Tööandja nimi	x			x	
Ametikoh	x	x			
Tööstaaž käesoleva tööandja juures	x	x	x		
Kogu tööstaaž kokku	x				
Sissetulek (neto)	x	x	x	x	x
Kohustused	x		x		x
Igakuiste kohustuste summa				x	
Ülalpeetavate arv	x		x	x	x
Ülalpeetava nimi	x				
Ülalpeetava sünniaeg	x				
Kaastaotleja andmed	x		x		
Dokumendi nr					x
Dokumendi tüüp					
Palgasaaajate arv perekonnas					
Residentsus					
Arvelduskontonumber					
Tegelik kasusaaja					
Suhtluskeel					x

Lisa 4. Viivislaenude suhtarv

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
SEB	0,40%	1,32%	4,41%	3,48%	2,23%	1,38%
SWEDBANK	0,23%	0,74%	7,86%	2,11%	0,02%	0,57%
LUMINOR	0,19%	0,29%	0,62%	0,61%	0,56%	0,80%
BIGBANK	1,27%	20,78%	19,46%	24,26%	20,91%	15,68%
LHV	0,41%	0,32%	0,02%	35,60%	17,19%	7,02%

Lisa 5. Küsimustik

Millisel ametipositsioonil pangas töötate?

- Vastaja 1. Spetsialist
- Vastaja 2. Kodulaenu spetsialistide tiimijuht
- Vastaja 3. Müügijuht
- Vastaja 4. Arendusjuht
- Vastaja 5. Laenuhaldur

Kas "Vastutustundliku laenamise printsiip"-i vastuvõtmisega on midagi laenude väljastamisel muutunud? Kui jah, siis palun kirjeldage muutusi - kuidas oli enne ja kuidas praegu?

- Vastaja 1. Nüüd nõustamine on ajaliselt pikem, selgitame kliendile rohkem asju lahti. Varasemalt piis lepingust nüüd vaja vastutustundliku laenamise põhimõtted, teabelehed kliendile lahti selgitada.
- Vastaja 2. Väga oluline dokument mida iga laenu väljastamisel meeles pean ja vajadusel viitan ka nendele printsiipidele ka kliendiga suheldes kes ei mõista miks me neid dokumente ja infot küsime või miks on pakutav laenusumma selline vs mida klient soovib.
- Vastaja 3. Jah, laenuandja peab senisest rohkem analüüsima laenuvõtja maksekäitumist ning laenu teenindamise võimet. Lisakohustusena on laenuandja roll kontrollida, kas laenuvõtja esitatud finants sissetulekud ning väljaminekud vastavad väidetule.
- Vastaja 4. Rohkem valideerivaid küsimusi laenuaotlusvormis, lisadokumentide esitamise nõue laenuvõtjalt hindamaks lisa-allikast lähtuvalt sissetulekuid kui kohustusi, kriitilisem laenuvõime, mõistliku laenukoormuse hindamine kaasates erinevaid automaatseid protsesse, väliseid päringuid erinevatest registritest.
- Vastaja 5. Jah, laenude väljastamine on muutunud korrigeeritumaks. Krediidiandjal on kohustus veenduda kliendi sissetulekutes ja võimekuses laenu tagasi maksta (hinnata kliendi krediitvõimelisust) ning lisaks kliendi poolt esitatud andmetele teostama ka lisapäringuid erinevatesse andmebaasisesse. Enne lepingu sõlmimist on krediidiandja kohustatud andma kliendile piisavalt infot laenulepingu ja sellega kaasnevate riskide kohta.

Kuidas on mõjutanud laenuaotlustega tegelevate töötajate töökorraldust "Vastutustundliku laenamise printsiip"?

- Vastaja 1. Analüüs on põhjalikum ja aega ühele kliendile kuulub rohkem

- Vastaja 2. Töökorraldusest otseselt midagi muutunud ei ole, kuid oleme teinud sellel teemal ka kohustuslikud koolitused mida iga laenuaotlusega tegelev töötaja peab läbima. Oluline on töötajal aru saada nendest printsiipidest ja muu tuleb ajaga. Riskide hindamine ja milline taotlus on nõrk vs tugev tuleb ajaga.
- Vastaja 3. Palju on vaja muuta sisemisi protsesse ning täiustada "tunne oma klienti" põhimõtteid. Laenuaotlusi analüüsitakse põhjalikumalt ja laenusaja kohta kogutakse taustinformatsiooni ka välistest registritest.
- Vastaja 4. Lisandunud on lisakontrollid erinevas laenuaotluse protsessi etapis, kontoväljavõtete, pensioniregistri kui EMTA tõendi alusel sissetulekute kui kohustuste tuvastamine ja mõistliku laenukoormuse arvestamine, maksevõime hindamine
- Vastaja 5. Töötaja vastutab selle eest, et kliendi krediitvõimelisuse hindamiseks on kogutud piisavalt infot ja otsus on tehtud, võttes arvesse kliendi jaoks mõistliku laenukoormuse tulemust.

Kirjeldage palun lühidalt protsessi laenuaotluse esitamisest kuni lepingu sõlmimiseni.

- Vastaja 1. Taotluse edastamine kliendipoolt, analüüs (nii automaatne, kui käsitsi – sõltub kliendi profiilist), klienti otsusest teavitamine, klienti nõustamine (vastutustundlik laenamine), lepingu allkirjastamine.
- Vastaja 2. Laenuaotlus tuleb läbi kodulehe või mobiili äpi meie süsteemi. Meil on sisuliselt kolm inimest kes laenuprotsessi vältel kliendiga tegeleb – 1. laenuspetsialist, 2. laenuhaldur ja 3. laenuhalduri assistent. Esmase laenupakkumise koostame üldjuhul ainult taotlusel küsitud andmete põhjal ja selle koostab laenuspetsialist. Pakkumisega küsime vajalikud dokumendid (üldjuhul konto väljavõtted, maksuandmete tõend või muud töötasu tõendavad dokumendid). Kui kliendile tingimused sobivad ja dokumentidest midagi negatiivset välja ei tulnud, edastab laenuspetsialist taotluse laenuhaldurile, kes koostab laenumemo ja esitab selle krediitkomiteele otsustamiseks. Üldjuhul toimub see kõik elektrooniliselt ehk füüsiliselt komiteega ei kohtuta. Kui kliendile meie kinnitatud pakkumine sobib, koostab laenuhalduri assistent laenulepingu ja laenulepingu suunatakse digitaalselt allkirjastamisele. Reaalselt laenuhaldur ega ka assistent kliendiga füüsiliselt ei kohtu, kõik toimub digitaalselt. Protsess tegelikult lihtne ja mugav. Pakkumise saab klient 24 tunniga ja kinnitatud siduva pakkumise võib klient saada ka juba 48 tunniga. Oleneb kui kiiresti klient vajaliku info ja dokumendid edastab.

- Vastaja 3. Taotlus laenuvõtjalt > laenupakkujate analüüsib kliendi andmeid ja pärib juurde ise informatsiooni välistest andmebaasidest > süsteem kogub saadud info kohaselt kliendile pakkumise vastavalt olemasolevate klientide maksekäitumisele > kliendile tehakse reaalne pakkumine > kliendiga allkirjastatakse leping > vajadusel lisa füüsiline isikutuvastus > väljamakse kliendile.
- Vastaja 4. Automaatsed kontrollid (sisemistest kui välistest andmebaasidest), töötaja poolsed manuaalsed kontrollid – igakuiste regulaarsete ametlike sissetulekute ja regulaarsete kohustuste tuvastus, kontroll, maksevõime hindamine, maksimaalse väljastatava summa kui kuumakse välja arvestamine, KYC – tunne oma kliente, sisemistele protsessidele, reeglitele vastava hinnastamise määramine (kas nt riskantsemale kliendile kallim intress ja väiksem summa lühemale perioodile) jms.
- Vastaja 5. Klient esitab laenuaotluse, krediidiandja teeb esmase analüüsi ning vajadusel küsib lisainfot (dokumente), krediidiandja teeb piisava info olemasolul lõppotsuse, kliendile saadetakse leping tutvumiseks, sobivusel klient allkirjastab lepingu.

Kas kliendi jaoks on muutunud laenuaotluste esitamise kord peale „Vastutustundliku laenamise printsiip“-i vastuvõtmist? Kui jah, siis palun kirjeldage muutusi – kuidas oli enne ja kuidas praegu?

- Vastaja 1. Klient kinnitab oma kohustuste info
- Vastaja 2. Ei ole otseselt midagi muutunud.
- Vastaja 3. Klient võib olla kohustatud esitama rohkem infot enda maksekäitumise või finantsseisundi kohta, kas näiteks konto väljavõtte või esitama taotlusel rohkem andmeid enda kohta.
- Vastaja 4. Jah, rohkem küsitakse krediidiandjate poolt kontoväljavõtteid või muid sissetulekuid, väljaminekuid tõendavaid dokumente vajadusel või kui automaatprotsessis ei ole tehtud päringuid sissetuleku kontrolliks Pensioniregistris ja lisaküsimused kohustuste kohta täpsustatakse lisaks laenuvõtjalt otse.
- Vastaja 5. Jah, klient vastutab laenuvõtmise otsuse tegemise ja lepingu sõlmimise eest krediidiandja poolt edastatud laenuinfo põhjal. Kui klient ei ole väljastanud krediidiandjale tõest infot oma majandusliku seisuga kohta ning selle tulemusena hindab krediidiandja krediitvõimelisust valesti, et teki krediidiandjale vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumisest sanktsioone.

Milliste andmete põhjal teeb pank otsuse, kas anda taotlejale laenu või mitte?

- Vastaja 1. Erinevad faktorid (maksevõime, varasem maksekäitumine jne)
- Vastaja 2. Krediidiotsus tehakse laenuaotleja poolt esitatud andmete põhjal ehk kus ta töötab, kellenä ta töötab, kui pikk on staaž, kui palju on ülalpeetavaid, kas laenul on kaastaotleja, millised on sissetulekud ja kohustused ning mis on pakutav tagatis ja kui suur on omafinantseering. Säästuvõime on üks asi mida me väga põhjalikult iga kliendi puhul jälgime. Oleme ka laenu andmisest keeldunud kui näeme, et kliendi kontojääk iga kuu lõpus on alla 10 euro. Kodulaenu otsus sünnib tegelikult väga paljude nüansside põhjal mida saab hinnata vaid inimene. Muidugi on pangad süsteeme automatiseerinud väga palju ning taustauuringud (sh erinevate registrite nagu Krediidiinfo või Krediidiregister päringud) teeb süsteem ise. Taotlejal ei tohi olla aktiivseid maksehäireid ja kindlasti vaatame põhjalikult sisse ning küsime lisainfot juurde varasemate võlgnevuse pärast. Varasem maksekäitumine on väga oluline uue laenu väljastamisel. Meie jaoks on laenu väljastamisel kõige olulisem kliendi profiil ja maksevõime, alles siis järgneb tagatis, sest pangal ei ole kunagi huvi tagatisvara realiseerida, sest see ei ole meile kuidagi kasumlik. Kui me täna tunneme, et kliendil on juba liiga palju kohustusi ja antud ametikohal on töötanud väga vähe aega, siis me võime hetkel laenu andmisest keelduda ja paluda tal laenu võtmisega oodata viidates siinkohal vastutustundliku laenamise printsiipidele.
- Vastaja 3. Kombinatsioon taotleja enda andmetest, teistest baasidest pärit infost, olemasolevate klientide profiilide analüüsimise tulemustest ning panga riskiisu suurusest.
- Vastaja 4. Kliendi poolt laenuaotluses esitatud andmete, välistest registritest, andmebaasidest saadavate andmete, kliendi eelneva või temaga sarnasesse segmenti kuuluva maksekäitumise põhjal tuvastamiseks kas klient on võimeline laenu tagasi maksma, kas jääb tänaste sissetulekute ja kohustuste kõrval piisav reserv laenu teenindamiseks
- Vastaja 5. Pank teeb otsuse kliendi poolt esitatud ja päringute tulemusel saadud andmete põhjal (regulaarne sissetulek, muud laenukohustused, eelnev maksekäitumine

Lisa 6. Eesti pankade korrelatsioonikordaja

	Korrelatsioonikordaja
SEB	-0,469729919
Swedbank	0,264125511
Luminor	0,838994804
Bigbank	0,437185515
LHV	0,981019424

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina (Triin Idnurm)

1. annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Vastutustundliku laenamise põhimõtete järgimine tarbijakrediidilepingute sõlmimisel Eesti pankades“, mille juhendaja on Ilzija Ahmet,

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh TalTechi raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks TalTechi veebikeskkonna kaudu, sealhulgas TalTechi raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

¹Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil.